REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXI. ÉVFOLYAM 1. SZÁM **Ára: 300 Ft** **2014. FEBRUÁR**

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jászkun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Jászok és kunok delegációja a Parlamentben a Jászkun Redemptio történelmi emléknappá nyilvánítása alkalmával Fotó: Halász Lajos

TARTALOM

Egy Szolnok városi gepida sírlelet pajzsáról (ún. Horgos típusú umbók a Merowing-kor alföldi emlékanyagában) ..... 2-4. oldal
Verselő jászok ..... 4. oldal
Egy jászberényi „kiskun poéta” Molnár Ferenc (1727–1790) ..... 5-6. oldal
Laki Ida festőművész 93 éves ..... 6. oldal
Emléknap lett a Redemptio aláírásának napja ..... 7. oldal
Könyv az elöljárókról és az élenjárókról ..... 8. oldal
Redemptus gallér a Nagykunságból ..... 9. oldal
Pályázati felhívás – Így látom a Lehel kürtjét ..... 9. oldal
Kérjük az 1%-ot ..... 9. oldal
25 éves a Magyarország Felfedezői Szövetség ..... 10. oldal
Születésnapi köszöntések a Jász Múzeumban ..... 11. oldal
KÉPES RIPORT a születésnapi köszöntésekről ..... 12-13. oldal
A fülöpszállási református egyház és templom rövid története ..... 14-17. oldal
Aranyhal a kútban ..... 18. oldal
Mentsük meg a Redemptio újságot! ..... 19. oldal
Emlékeink sublótjából – Kuo Mo Zso ..... 20-21. oldal
Jákóhalmi találkozó Aprószentek napján ..... 21. oldal
Kincset kerestek, kincset leltek ..... 22. oldal
Gézu gazda és Örzse asszony ..... 22. oldal
Szavak egy életben ..... 22-23. oldal
Egy különleges jászberényi oklevél Lengyelországból ..... 23. oldal
Könyv készül a Jászság szőlőtermesztéséről ..... 24. oldal

Egy Szolnok városi gepida sírlelet pajzsáról
(ún. Horgos típusú umbók a Merowing-kor alföldi emlékanyagában)

„… ufar all andnimandans skildu galaubeinais, …"

Du Aifaisium anastodeith AB VI,16

„Mindehhez fogjátok a hit pajzsát, …"
„Vegyétek fel mindenképpen a hit pajzsát, …"

Az efezusiaknak írt levél, illetve Szent Pál levele az efezusiakhoz 6,16

Az idézet a gót nyelvű Szentírás megmaradt töredékeiből való, ez az egyetlen hely, ahol a pajzs neve előfordul, egyébként ismeretlen lenne, hogyan is emlegették ezt a védő-/defenzív fegyvert a késő császárkori és kora népvándorlás kori keleti germánok errefelé a Kárpát-medencében. Ebből az is tudható, hogy ha azt akarták mondani (a helyzetnek megfelelő ragozással, módban, időben, számban, személyben stb.): fogja, felveszi, megragadja, megfogja, kézbe veszi a pajzsot, akkor erre az *andniman skildu* szószerkezet volt használatos. [Nem adatolhatóan, de talán így: pajzzsal hadba vonul, katonáskodik, harcol, küzd stb. *drauhtinon/driugan mith skildau* és *jiukan/weihan mith skildau;* pajzzsal védi magát, védekezik stb. *warjan/warjan sik mith skildau.*] A skildus a gót nyelvtanban erős ragozású, hímnemű, u-tövű szó, amely a rekonstruált (ős)germán *skeldu-/skelduz* vagy *skeldus* alakra (ez viszont az indogermán skel- szógyökre) vezethető vissza a nyelvtudomány megállapítása szerint. Arra utalhat, hogy a fegyvert bárdolt fadarabokból, deszkákból/deszkalapokból állították össze, nem is egyszer megfigyelhető jelenségként a reáliák, a tárgyszavak keletkezésénél. Ebből formálódott/fejlődött a német *(der) Schild* kifejezés. [Kiegészítésképp: a vas, vasból való a gótban *eisarn, eisarneins.*]

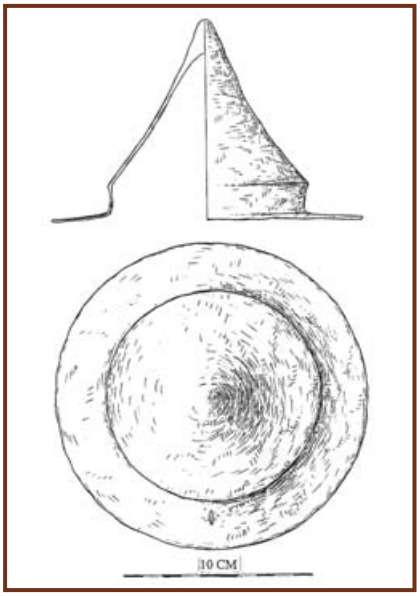

Szolnok-Vár-Tiszapart. A harcos-sír vas pajzsdudora (rövid leírása: homorúan magas kúpos forma tompa csúccsal, amely éles töréssel ül az alacsony és konkáv galléron, közel sík peremén rés/szögecshely; magassága kb. 11 cm, átmérője kb. 16,5 cm – 10 db fragmentumból rekonstruálva

Erre a rövid nyelvtörténeti kitérőre maga a fölvett téma indított, egy eddig ismeretlen, publikálatlan, valamikor az 1950-es, 1960-as években a szolnoki vár térségében, a Tisza partján előkerült temetkezés lelete, vas köldökszereléke, pajzsdudora *(umbo, Schildbuckel).*

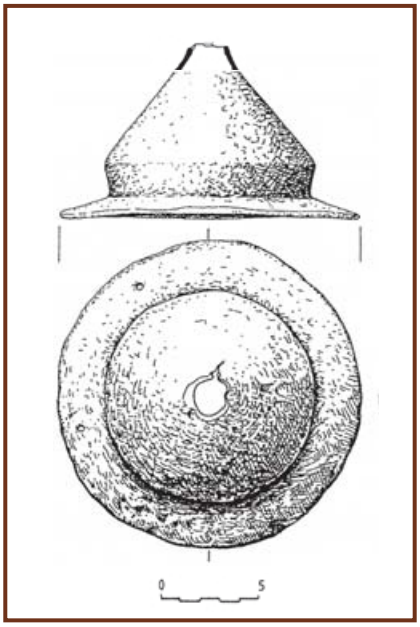

Singidunum (Beograd-ulica Tadeuša Košćuška). A több mint száz síros, germán, „gót-gepida-herul" temetőből származó umbo (Kr. u. 5. század utolsó évtizedei – 6. század eleje) igen közeli párhuzama a szolnokiaknak

Megjelenés alatt lévő másik dolgozatomban bemutatom a vasdarabok fotóját – viszont elfeledtem megemlíteni, hogy a töredékek között ott rejtőzhetnek a pajzsfogó, a védőpajzs hátoldali részéhez tartozó szerelék (pl. kétoldali pántjának) fragmentumai is, ha egyáltalán volt ilyen. Ez azonban gyakorlatilag helyreállíthatatlan.

A férfisír kora, úgy tűnik, már a kora középkor, nyugati Meroving/Merowing időszak az ún. *„Reihengräberkultur"* világa, eme oknál fogva súlypontozottan az ehhez a periódushoz tartozó régészeti leleteket próbáltam összegyűjteni, és ezekről adni áttekintést, egyfajta kutatástörténettel kiegészítve. Amit mellesleg több vonatkozásban is érdekesnek, tanulságosnak látok. Figyelmem időben csupán és kizárólag a Kr. u. 3. század és a 6. század közötti időszakra terjedt ki; az esetleges további előzményekkel nem foglalkozván.

A pajzsdudor forma alapvető és egyúttal elkülönítő jellegzetessége a szokványos peremen és galléron ülő homorúan vagy alig homorúan kúpos, kónikus, hegyes végű idom (nagyon hozzávetőlegesen és általánosságban 15 cm feletti átmérővel és 10 cm feletti magassággal).

Az umbótípusnak kétségtelenül a nevezetes herpályi a vezérlelete, valamikor a római császárkor középső időszakából, mindazonáltal az egyszerű példányok külön kategória, s erre a nemzetközi kutatásban a Tisza menti Horgos/Horgoš ill. a burgundiai/bourgogne-i Bretenière (hihetetlen változatossággal írva) lelőhelynév az azonosító, a szokásos. Éspedig az utóbbi úgy két évtizedben, s esetenként más típusnév mellett (pl. Vermand-Libenau). Mértéktartó, és leghelyesebb a prioritásra, Kárpát-medencére, a korra és az etnikai hovatartozásra tekintettel Horgos típusról beszélni, ami tudásom szerint, lengyel kutatóktól ered; utóbb a magyar és a morva archeológia is átvette. A csoport darabjainak zöme a Kr. u. 4–5. században készült, és volt használatban a germánok lakta Közép- és Nyugat-Európa széles területén a Kárpát-medence és Gallia között (eltekintve ez alkalommal Dél-Oroszországtól és az északabbi területektől). Meglehetősen jól körülhatárolható emlékegyüttest alkotnak a bizonyosan gepida vagy

valamelyest hozzájuk köthető Horgos típusú *umbo*-példányok elsődlegesen a Tisza mellékéről és a Körösöktől északra. Gyanítható, hogy az érmihályfalvi előkelő fegyveres temetkezésébe is ilyet helyeztek (?). Erdélyben mindeddig – tudomásom szerint – nem fordult elő ill. nem jellemző szerelékforma (de itt szükséges megjegyezni hiányos ismereteimet). A gepida haderőben, az egyébként más vonatkozásban is kulcsszerepet betöltő biharkeresztesi-ártándi leletek alapján, a hun kor derekán kétségkívül adatolható – a catalaunum-i/mauriacum-i, a Nedao, és Bolia menti csatában, valamint a Ulca-mocsarak környéki összecsapásokban (mondhatni *Gepidenschlacht*-okban) résztvevő harcosoknak bizonyosan voltak ilyen pajzsaik. Úgy látszik, hogy a fegyverkovácsok – régi magyar kifejezéssel csatárok – (nyilván előzmények után) nyolcvan-száz esztendeig, a Kr. u. 6. század első évtizedeiig gyártották/kalapálták a homorúan kúpos formát a Tisza és a Körösök vidékének (honi) műhelyeiben; nem lehetetlen, hogy a Szolnok-Vár lelőhellyel futó pajzsdudor az utolsó példányok egyike volt, ahogyan pl. a kiszombori is.

A pajzsdudor típusnak nevet adó első példány 1894-ben került elő Szegedtől délnyugatra, a Tisza jobb partján, Horgoson, problematikus sírleletek részeként. A következő 1928-ban, a kiszombori nagy gepida temető egyik sírjából látott napvilágot, a harmadik pedig 1952-ben Szolnok-Tószeg között. A leletkört a közeli, Zagyva-torkolati umbólelet követte/követhette. 1972 körül tetemesen, egy iramban egy lelőhelyen két vagy három darabbal szaporodott a homorúan kónikus, csúcsos pajzsdudorok száma, éspedig az ártándiakkal. 1988 a dátuma a hajdúszoboszlói sírleletnek, területileg mintegy az előbbiekhez kapcsolódván. A rákövetkező évtized elején (1991–1993) lelték a bemutatásra kiválasztott singidunumi példányt a Duna-Száva egybeömlésénél. Dióhéjban ez a kronológiai kutatástörténete ennek a többékevésbé markánsnak mondható pajzsdudor formának nyugati Gepidia-ban.

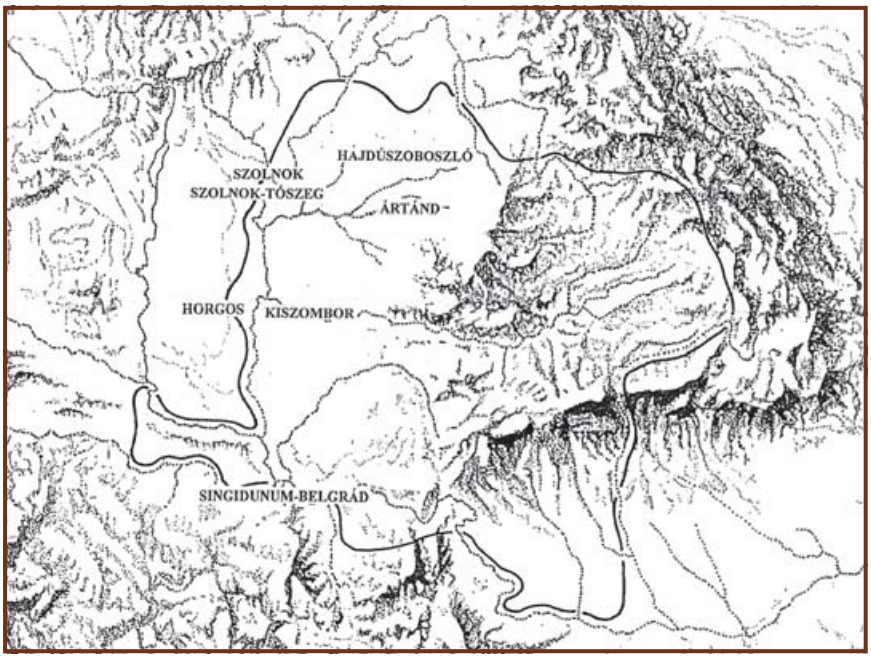

Az ún. Horgos-típusú pajzsszerelékek lelőhelyei Gepidia-ban. Nagyjából bő féltucatnyi lelőhelyről összesen közel tíz ezen forma régészeti lelet figyelhető meg a királyság nyugatabbi területein (jórészt valóban a gepidákhoz köthetően)

Megjegyzés: A szóba jöhető jászberényi és kosztoláci (Viminacium) pajzsmaradványokról nem rendelkezek teljes körű ismeretekkel, mint ahogyan a dályaiakról (Dráva-torkolat környéke) sem. Ezek részint korban, részint formailag, alkalmasint, más irányba mutatnak, amint ez az általam egybevett csoport némely darabjával szemben is fölvethető. A szakirodalomból a zöme megtalálható helyben, ami hiányzik a teljességhez (többek közt, és amelyről tudok): Hampel Alterthümere (1905), a párizsi katalógus (1993), a lublini katalógus (2005) és Ivanisević-Kazanski-Mastykova Viminacium-publikációja (2006). A szolnoki sírleletekről előzetesen: Egy feledésbe merült gepida harcossír *(hlaiw gadrauhtis/militondins)* a szolnoki vár területéről című írásom megjelenés alatt a mesterszállási Falufigyelő-ben.

Irodalomjegyzék *(csak képekkel illusztrált dolgozatok)*

1. Biborski, Marcin-Kaczanowski, Piotr: Zur Differenzierung der spätkaiserzeitlichen und völkerwanderungszeitlichen Bewaffnung im Barbaricum. International Connections of the Barbarians of the Carpathian Basin in the 1st-5th centuries A.D. Edited by Eszter Istvánovits-Valéria Kulcsár. Aszód-Nyíregyháza, 2001. 235-247. [Horgos és Ártánd-Kisfarkasdomb pajzsainak rajzaival: 238. Abb. 1 19; 242. Abb. 4 3-4, valamint 242. és 243.]

2. Csallány, Dezső: Archäologische Denkmäler der Gepiden im Mitteldonaubecken (454-568 u. Z.).

Archaeologia Hungarica (series nova) XXXVIII. Budapest, 1961. [Kiszombor umbójának második, ugyancsak fotós publikációja: Taf. CLV. 2, Taf. CCXXX. 12, továbbá 188. és 263.]

3. Cseh János-Gallina Zsolt-Havassy Péter-M. Nepper Ibolya-B. Tóth Ágnes: Katalógus. A gepidák. Kora középkori germán királyság az Alföldön. Gyulai Katalógusok 7. A kiállítást rendezte és a katalógust szerkesztette: Havassy Péter. Gyula, 1999. 107-151. [A hajdúszoboszlói pajzslelet első, fényképes közlése: 118. Kat. 50. és 118-119.]

4. Cseh János: Szolnok-Vegyiművek (Kom. Jász-Nagykun-Szolnok). Gepidische Gräberfelder im Theissgebiet II. Redigunt István Bóna, Éva Garam et Tivadar Vida. Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae Vol. 2. Monumenta Gepidica. Budapest, 2005. 16-17.

[A szolnoki-tószegi lelettárgy első, rajzos és fotós publikációja: 273. Taf. 43 A 1 és 326. Taf. 96, ezenkívül 17.]

5. Godłowski, Kazimiers: Die Barbaren nördlich der Westkarpaten und das Karpatenbecken – Einwanderungen, politische und militärische Kontakte. Specimina Nova IX. 1993 (1994). Redegerunt Zsolt Visy, Márta Font, István Tóth, László Vilmos. Pécs, 1993. 65-89. [A horgosi pajzsszerelék rajzos reprodukciója: 83. Abb. 6. 6, továbbá 81-82.]

6. Hampel József: A régibb középkor (IV-X. század) emlékei Magyarhonban. Második rész. Százhatvankét képes táblával és a szövegben kilencvenöt ábrával. Budapest, 1987.

(folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

[A Tergina-féle horgosi lelettábla átvétele: CCCXXIII. (tábla) 1ab az umbo és 478.]

7. Hampel József: A honfoglalási kor hazai emlékei. 135 képes táblával és 70 ábrával a szövegben. Különlenyomat «A honfoglalási kor történetének kútfői» czimű millenniumi munkából. Budapest, 1900. [A horgosi Tergina-féle tábla reprodukciója: 627. LV. tábla megfelelő helyén.]

8. Istvánovits Eszter-Kulcsár Valéria: Pajzsos temetkezések a Dunától keletre eső Kárpát-medencei Barbaricumban. Schild-Bestattungen im östlich der Donau gelegenen Barbaricum des Karpatenbeckens. A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve XXX-XXXII (1987-1989). Főszerkesztő: Németh Péter. Nyíregyháza, 1992. 47-96. [Horgos – tudomásom szerinti – első fényképes utánközlése: 54. 6. kép, valamint 50. és 55.]

9. Istvánovits Eszter-Kulcsár Valéria: Sarmatian and Germanic People at the Upper Tisza Region and South Alföld at the Beginning of the Migration. L'occident romain et l'Europe centrale au début de l'époque des Grandes Migrations. Sous la direction de Jaroslav Tejral-Christian Pilet-Michel Kazanski. Brno, 1999. 67-94. [Ártánd-Kisfarkasdomb vas umbo-jának primér grafikai közlése: 83. Fig. 13. 1, továbbá 76. és 82.]

10. Istvánovits Eszter-Nepper Ibolya, M.: Hajdúszoboszló-Bajcsy-Zsilinszky u. 60. (Kom. Hajdú-Bihar). Gepidische Gräberfelder im Theissgebiet II. Redigunt István Bóna, Éva Garam et Tivadar Vida.

Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae Vol. 2. Monumenta Gepidica. Budapest, 2005. 46-49.

[A hajdúszoboszlói védőfegyver alapközlése: 248. Taf. 18 1, ezenkívül 47. és 48.]

11. Ivanišević, Vujadin-Kazanski, Michel: La necropole de l'époque des grandes migrations à Singidunum. Nekropola seobe naroda iz Singidunuma. Singidunum 3. Edited by Marko Popović. Belgrade/Beograd, 2002. 101-157. [A singidunum-i pajzsdudor rajzos közlése: 156. Planche VIII 103 1 (?), ezenkívül 123-124. és 139.]

12. Kaczanowski, Piotr: Bemerkungen über Infiltration der Einwohner des Barbaricums in das römische Reich im Lichte der Waffenfunde. Specimina Nova IX. 1993 (1994). Redegerunt Zsolt Visy, Márta Font, István Tóth, László Vilmos. Pécs, 1993. 131-156. [A régi horgosi lelet sematikus rajza és a Tergina-féle tábla reprodukciója: 145. Abb. 6. d, 147. Abb. 7., ehhez még 142.]

13. Pauler Gyula-Szilágyi Sándor (szerkesztették): A magyar honfoglalás kútfői a honfoglalás ezredéves emlékére. VI. fejezet. A honfoglalási kor hazai emlékei. Ismerteti Hampel József. Budapest, 1900. 507-830. [Tergina Gyula Horgos-táblájának reprodukciója: 627. LV. tábla megfelelő helyén.]

14. Posta Béla: Régészeti tanulmányok az Oroszföldön. Archaeologische Studien auf russischen Boden. Zichy Jenő gróf harmadik ázsiai utazása. III. kötet. Dritte asiatische Forschungsreise des Grafen Eugen Zichy. Band III. Első rész. Erster Theil. Budapest-Leipzig, 1905. [Horgos Tergina-táblájának reprodukciója: 19. 5. rajz legalul jobbra, valamint 20. és 22.]

15. Sevin, Heinrich: Die Gebiden. München, 1955. [A kiszombori védőfegyver-vas apró rajza: 123. Abb. 59. legalul jobbra.]

16. Tejral, Jaroslav: Das Hunnenreich und die Identitätsfragen der barbarischen „gentes" im Mitteldonaubecken aus der Sicht der Archäologie. Barbaren im Wandel. Beiträge zur Kultur- und Identitätsumbildung in der Völkerwanderungszeit. Herausgegeben von Jaroslav Tejral. Brno, 2007. 55-119. [Ártánd-Kisfarkasdomb Istvánovits-Kulcsár-féle grafikai umbó-publikációjának átvétele: 85. Abb. 15. 1, továbbá 82. és ugyancsak 85.]

17. Tergina Gyula: Horgosi ásatások. Archaeologiai Értesitő (uj folyam) XIV. kötet. Szerkeszti Hampel József. Budapest, 1894. 198-206. [A Szeged környéki leletek, pajzsdudor eredeti publikációja, többször reprodukált rajzos táblája: 205. II. tábla 1 ab és 204.]

18. Török Gyula: A kiszombori germán temető helye népvándorláskori emlékeink közt/között. Das germanische Gräberfeld von Kiszombor und unsere Denkmäler der Völkerwanderungszeit. Dolgozatok a m. kir. Ferencz József-Tudományegyetem Archaeologiai Intézetéből XII. Szerkeszti Buday Árpád. Szeged, 1936. 101-177. [A kiszombori pajzsköldök első, fotós publikációja: Tafel LXVI. tábla 308., Tafel LVII. tábla 308., valamint 117. és 131. a magyar szövegben.]

Cseh János régész

Verselő jászok

KIKELET

Kalász szőke haját fésüli a tavasz.
Néhány szál összedörgölődik,
vihogva csiklandozza arcomat.
A nap elgémberedett, agg karjait
nyújtogatja, nyújtóztatja,
méregeti erejét,
pajkosan ki-ki kukucskál a felhők
muszlin fátyla mögül.
Tehetetlen téli álma
nehezen tűnik égkék szeméből.
Csivitelő reggelt, illatos földszagot
permetez a kertekre, mint
kertész kannája a szomjazóra.
A csend megmozdul,
a színtelen némaság
tavaszba fordul.
Zöld, sárga, piros, kék és fehér.
Ha sokáig szemlélem
szivárványszín maszattá változik,
melyet nem suta ecset pöckölt
az élő vászonra.
Lélegzem, illatozom, a külvilág
bársonyosan ringatózik,
zümmög, vibrál, cirip-csiripel a levegő.
Gigászi váza a táj, telis-tele
a kikelet bokrétáival.

BOR

Lankán
homokon
dombon
hegyoldalon
napsugárban
ejtőző
zamata teljében
fürdőző
nemes szőlő
hűtlen nyár
őszéből
szüretelt
szerető
kényeztető
társ
időnek megálljt
intő
hűs pince
mélyén
hordószerelemben
tökéletessé
érő
bíborba árnyalt
pohárban fénylő:
ékkő.

Utasi Hajnalka

Egy jászberényi „kiskun poéta” – Molnár Ferenc (1727–1790)

„*Egy kiskun poéta*” címmel érdekes írás jelent meg 1884-ben a *Jász-Nagykun-Szolnok* című lapban. Szerzője az akkor 23 éves történész-levéltárnok, Illéssy János volt, akinek ez volt az első nyomtatásban megjelent írása. Témáját egy 1789-ben Bécsben kiadott kis verseskönyv képezte, a *Magyar Kátó…*, melynek hosszú címében a következőket olvasta: „*második részben megbővíttetett Molnár Ferentz most a Kis Kunoknak Kapitánya által.*” A fiatal Illéssyt a tartalomnál is jobban érdekelte a szerző személye, akinek az újság útján próbált nyomára bukkanni. „*Bátorkodom tehát a volt Kiskunság hazafias közönségéhez fordulni, hogy ha netalán valami adatokkal bírnának Molnár Ferencről, azt közzé tenni szíveskedjenek.*” A cikk további részében a széleskörű humán műveltséggel rendelkező Illéssy részletes irodalomtörténeti elemzést közölt a kötetről.

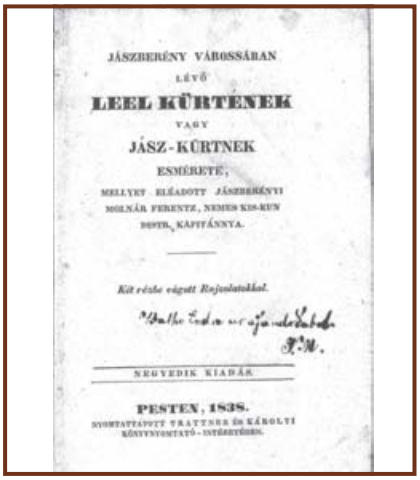

JÁSZBERÉNY VÁROSSÁBAN
LÉVŐ
LEEL KÜRTÉNEK
VAGY
JÁSZ-KÜRTNEK
ESMÉRETE;
MELLYET ELÉADOTT JÁSZBERÉNYI
MOLNÁR FERENTZ, NEMES KIS-KUN
HONTH. KAPITÁNYA.

Két része végett Rejtelmekkel.

NEGYEDIK KIADÁS.

PESTEN, 1838.
NYOMTATTATOTT TRATTNER ÉS KÁROLYI
KÖNYVNYOMTATÓ-INTÉZETÉBEN.

Molnár Ferenc Lehel-kürtről szóló könyvének címlapja

A szerkesztőség közzétette kérését, melynek nyomán hamarosan válasz érkezett Jászberényből. Egy nevét nem közlő olvasó fontos adatokat szolgáltatott Molnár Ferencről. Családjáról a következőket írta: „*Sismis Józsefné, Ágoston Erzsébet úrnőnek, városunk művelt lelkű leányának anyai ágon előde volt. Származtatás útján talán a tisztelt nő édesanyja, Molnár Erzsébet nagyatyjának fivére volt a kis-kun kapitány.*” Munkásságáról, tehetségéről őszinte elragadtatással, s nem kis elfogultsággal írt: „*kinek lánglelkéről és dúsgazdag költői tehetségéről tanúskodik egy hátrahagyott színdarabja, mely latin nyelven van ugyan írva, mért versekben, de az e téren ritka műítész és műfordító Kolossy Lajos úr állítása szerint oly fennkölt nyelven és szellemben, miszerint tekintve a mű eredeti becsét, Molnár Ferencben a nemzet második Katona Józsefét ünnepelheti.*” Azt javasolta, hogy Illéssy János látogasson el Jászberénybe, és tanulmányozza a Sismis Józsefnél meglévő művet, amivel „*a nemzetnek tenne nagy szolgálatot.*” Nem ismeretes, hogy Illéssy olvasta-e a színdarabot, és jó lenne tudni, vajon megtalálható-e még a Sismis család leszármazottainál.

Ma már némileg többet tudhatunk arról, ki is volt valójában ez a jászerényi származású „kiskun poéta”. *Molnár Ferenc* 1727. október 3-án született Jászberényben. Pályája elsősorban a Jászsághoz kapcsolódott, bár életének utolsó szakaszát a Kiskunságban töltötte.

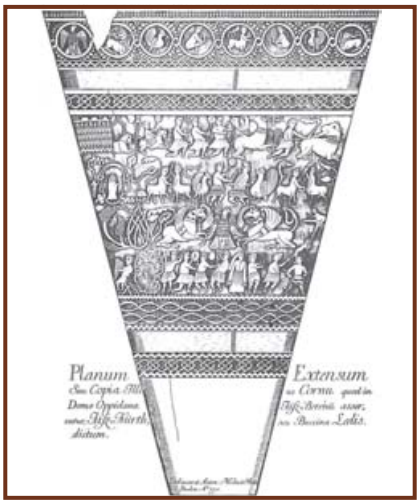

Molnár Ferenc Lehel-kürtről szóló könyvének illusztrációja

Szülővárosában végezte iskoláit, majd Egerben jogot tanult. Királyi táblai ügyvéd lett, és 1763-ig Jászberényben vállalt hivatalt, a következő években pedig Pesten folytatott ügyvédi gyakorlatot. Később a Szirmay grófok jószágainak igazgatójaként dolgozott. 1765-ben kérte a jászberényi tanácsot, hogy ismét a városban telepedhessen le, és a tanácsban tisztséget vállalhasson. Hazatérése után tevékenyen kapcsolódott be Jászberény és a Jászkun Kerület közéletébe. Ügyész, majd táblabíró lett, később a Jászkun Kerület főügyészi tisztét töltötte be. Kiváló szakmai felkészültségét jelzi, hogy meghívták a Helytartótanács tagjai közé is. 1783. október 13-án választották kiskun kapitánnyá Kiskunfélegyházán, és ezt a tisztséget töltötte be 1790-ben bekövetkezett haláláig.

A maga korában kiemelkedő műveltséggel rendelkező sokoldalú, tevékeny Molnár Ferenc jogi, irodalmi, történelmi és gazdasági munkákat is írt, s számos fordítást készített. Több írása nyomtatásban is megjelent, így a „*Patvarista novitius…*” című jogtudományi mű, melyre a jogi szakirodalom később is gyakran hivatkozott. Legismertebb munkája a „*Jász-Berény városságban lévő Leel kürthének, vagy jászkürtnek esmérete…*”, amit a Lehel-kürt történetével foglalkozó kutatók ma sem kerülhetnek meg. Ez a mű rendkívül népszerűvé vált, négy magyar és három latin nyelvű kiadásban jelent meg. Molnár Ferenc a Lehel legenda elemeit valóságnak tekintve, gazdag fantáziával vont le meglehetősen merész következtetéseket a kürt ábrázolásaiból.

Az általa megfogalmazottak, a dicső múlt hangsúlyozása, a legendás őstörténeti elemek jól beleillettek a nemzeti újjáéledés korhangulatába, a II. József reformjai elleni tiltakozásba. A Tudományos Gyűjtemény egyik szerzője szerint „*sokaknak annyira tetszett véleménye, hogy a Jász Kürt mind inkább Lehel Kürtének kezdetnék hívatni.*”

Részlet Molnár Ferenc 1766-ban írott „Könyvetske” kéziratából

Több forrásban olvashatunk másik történeti munkájának kéziratáról, a „*Jászberény leírása*” című műről, amely azonban eddig nem került elő. Fennmaradt ugyanakkor az a kis verse, mely ennek a munkának a végén található, és Varga Imre tette közzé a Jászkunság 1956. évi második számában. Molnár Ferenc – mint maga írta – versírással inkább csak kedvtelésből foglalkozott, „*a hivatali munka szün óráiban*”. Feltételezhető, hogy több műve, kézirata is rejtőzik még valahol, s talán idővel előkerülnek. Így történt azzal a kéziratos kis könyvecskével is, amelyre a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár iratai között találtunk rá. Mária Terézia

(folytatás a 6. oldalon)

(folytatás az 5. oldalról)

1776-ban pályázatot hirdetett a gazdálkodás jobbítására, s ekkor készült *„A Gazdaságrul az Együgyű Népnek könnyű Tanúságára Szabott, Két Részre, s több szakaszokra felosztott, és Molnár Ferentz által írott Könyvetske."* A kis könyv részletes leírást tartalmaz a Jászság korabeli gazdálkodásának minden területéről. A szerzőnek az volt a tiszteletre méltó – s a maga korában meglehetősen szokatlan – szándéka, hogy már gyermekkortól neveljék, oktassák a fiatalokat a gazdálkodásra. Mint írja *„A mostani Ifiúságnak egyéb nem kell a Pipánál és Szitkozódásnál; a szófogadatlanságnál, és a Szabad életnél. ... Hogyha pedig lassanként az Iffiú az Isteni Félelemmel együtt a Majorbéli Gazdasághoz édesgettetik és Szoktattatik, akkor a Sok haszontalan beszéd és Kártya helyett a Gazdaságrúl lészen egymás között való beszélgetések, t.i. az Üdőnek, Szántásnak, forgatásnak, vetésnek, s több e féléknek minéműségéről és bajaiknak orvosságairul."* Az élvezetes nyelvi fordulatokkal, közérthető stílusban készült munka különleges értéke, hogy pontosan leírja azt a gazdálkodási módot és gyakorlatot, amit a 18. század végén a Jászságban jellemezte a földművelést. Ugyanakkor fontos javaslatokat is tett a gazdálkodás korszerűbbé, hatékonyabbá tétele érdekében. A könyv melléklete egy *öröknaptár,* az évszakoknak megfelelő gazdasági munkák gondos bejegyzésével. A Jászkun Kerület szigorú bírálói azonban nem értékelték Molnár Ferenc fáradozását. A tényszerű leírásokat azzal utasították el, hogy azok a földművelő ember számára úgyis nyilvánvalóak, fölösleges lenne tanítani. Az újításokat ugyancsak elvetették, azzal az indoklással, hogy *„azok még nem próbáltattak."* Így aztán nem is terjesztették föl munkáját a Helytartótanácshoz. A kéziratos kis könyvecske az utókornak azonban nagyon fontos ismereteket őrzött meg az agrártörténet, néprajz, és nyelvtudomány számára is.*

Molnár Ferenc egykori kiskun kapitány napjainkra szinte teljesen elfeledetté vált. Ezért – az egykori Jász-Nagykun-Szolnok című laphoz hasonlóan – arra kérjük a Tisztelt Olvasókat, ha további ismeretekkel rendelkeznek személyéről, munkáiról, szíveskedjenek közölni a szerkesztőséggel.

Papp Izabella ny. levéltáros

**Nyomtatásban megjelent: Botka János-Papp Izabella: A Jászság földművelésének leírása 1776-ban. (Molnár Ferenc tanítása a gazdaságról. Adatok a jászkun mezőgazdasági társaságok történetéből.) In: Zounuk 1. Szolnok, 1986. 279-324.*

Laki Ida festőművész 93 éves

Laki Ida: A tudás fája (részlet) ***Fotó: B. M.***

Laki Ida festőművész ***Fotó: B. M.***

Laki Ida: Olvasó nő ***Fotó: B. M.***

Jó egészségben ünnepelte a 93. születésnapját Laki Ida jászjákóhalmi születésű festőművész 2014. január 10-én. Ennek alkalmából szülőfaluja képviselői virággal és tortával köszöntötték. A Jászjákóhalmáról Elszármazottak Baráti Társasága (JÁKOB) nevében Magyar Aliz mondott köszöntőt. A köszöntők között ott volt a falu egykori általános iskolája igazgatóhelyettesének, a helyi honismereti szakkör megalapítójának, Váradi Zoltánnak a dédunokája, Váradi Mónika is. Az ünnepelt elmondta, hogy időnként még most is kezébe veszi az ecsetet. A művésznő alkotásaiból szülőfalujában állandó kiállítás látható, a képek között van a nagylélegzetű Öröknaptár is. Laki Idát Jászjákóhalma díszpolgárává is választotta.

Laki Ida festői pályája több alkotói korszakot ível át. Kezdetben fényképeket megközelítően élethű, alakos (embereket is ábrázoló) képeket festett. Később kedvenc témái a csendéletek, ezen belül is a virágokat ábrázoló festmények lettek, végül elérkezett saját egyéni stílusához, az ún. NYAK-stílushoz. Ez utóbbinak az ábrái, motívumai nyomtatott áramkörökből, illetve azok stilizált formáiból állnak össze. ***Bognár Mária újságíró***

Emléknap lett a Redemptio aláírásának napja

Február 4-én, kedden délelőtt 277 szavazattal egyhangúlag elfogadta az Országgyűlés azt a határozatot, amely május 6-át, a Jászkun Hármas Kerület önmegváltását, a Redemptiot lehetővé tevő diploma Mária Terézia általi aláírásának napját emléknappá nyilvánítja.

A határozat *„tisztelettel adózik azon jászkun polgárok előtt, akik – a magyar történelemben példátlan módon – szabadságukat 580.000 ezer rhenes aranyforintért vásárolták vissza.”* A Parlament azt is kinyilvánította, hogy támogatja olyan megemlékezések szervezését, amelyek a jászok és kunok ősi szülőföldszeretetével, szabadságszeretetével és öntudatával kapcsolatosak. A nevezetes nap kapcsán dr. Selmeczi László régész tanulmányának felhasználásával büszkén tekinthetünk vissza a múltba. I. Lipót császár 1702. március 22-én kelt levelével, és a Német Lovagrenddel kötött adásvételi szerződésével a Jászkun Kerületeket gyakorlatilag jobbágysorba taszította. A közös sors, az azonos jobbágyi alávetettség tudata, a régi kiváltságok és szabadságjogok visszaszerzésének reménye érdekközösséget alakított ki, és elvezetett a Redemptióhoz, azaz az önmegváltáshoz.

Hosszas diplomáciai előkészítés után Mária Terézia 1745. május 6-án Bécsben kiadott oklevele engedélyezte a jászok és kunok számára a Redemptiot. Ennek fejében a Jászság, a Nagykunság és a Kiskunság kötelezte magát az eladás összegének, valamint a földesúr által a Jászkunságban végzett építkezések és javítások költségeinek megtérítésére, vállalták ezer lovas katona kiállítását és felszerelését, a későbbiekben pedig a hadiadó fizetését. Cserében visszakapták korábbi kiváltságaikat, megszűnt földesúri alávetettségük. Az 580.000 rhenes aranyforintot, a visszaváltás összegét a jászok és a kunok csak nagy erőfeszítés árán tudták kifizetni. Mindez rendkívüli erejű közösségalakító tényező volt, mely megerősítette a jászokat kezdettől fogva jellemző öntudatot.

A jász- és kunkapitányokból, feleségeikből, a Jászság polgármestereiből és tisztségviselőiből álló delegáció viseletben, kifogástalan eleganciával méltóképpen képviselte a Parlamentben az ünnepélyes eseményen a jászokat és a kunokat. A határozat elfogadását követően a karzaton elhelyezkedő küldöttségünket tapssal köszöntötte a Tisztelt Ház.

A delegációt Pócs János és dr. Szabó Tamás, térségünk országgyűlési képviselői megkülönböztetett figyelmességgel fogadták házigazdaként.

Dr. Körei Nagy Katalin újságíró
(Forrás: Jászkürt Újság, 2014. február 6.)

Viseletbe öltözött jászok és kunok a Parlament karzatán ***Fotó: Halász Lajos***

A Parlament Felsőháza ***Fotó: Halász Lajos***

Jászok és kunok a magyar Szent Korona előtt ***Fotó: Halász Lajos***

Könyv az elöljárókról és az élenjárókról

Mi jászok sok mindenre büszkék lehetünk: kiváltságos történelmi múltunkra, őseink példa nélküli nagy tettére, a Redemptiora, vagy napjaink egyre erősödő hagyományőrzésére, de büszkék lehetünk a Jászság rendkívül kiterjedt helytörténeti irodalmára is, amelynek gazdagságát kiválóan mutatja a Jászok Egyesülete és a jászberényi Városi Könyvtár közös kiadásában 2008-ban megjelentetett Jászság könyvészete című kötete.

A jászok könyvkiadási kedve napjainkban sem lankad, hiszen ma is egymás után látnak napvilágot olyan kötetek, amelyek a Jászság történetének eddig fel nem dolgozott időszakával, a társadalmi változásokkal, szokásokkal vagy éppen az önszerveződő közösségekkel foglalkoznak.

A Jászság helytörténeti könyvkiadói között kiemelkedő szerepet játszik a Fényszaruiak Baráti Egyesülete, amely ez idáig 11 kiadványt jelentetett meg, legutóbb éppen a vidék civil szervezeteiről. A Jászfényszaruért Alapítvány fennállásának 20 éve alatt hét helytörténeti munka kiadását támogatta, de most első alkalommal maga is kiadásra vállalkozott.

Napjainkban általában híres személyekről (tudósokról, művészekről, neves politikusokról) szokás könyvet megjelentetni. Az Alapítvány azonban gondolt egy nagyot, és elhatározta, hogy a Jászfényszaru várossá nyilvánításának 20 éves évfordulója alkalmából számba veszi a település elöljáróit, valamint élenjáróit, és munkásságukat megörökíti az utókor számára.

Nemes és tiszteletre méltó vállalkozás volt ez, amelyet az a szándék ösztönzött, hogy összegyűjtsék, megörökítsék azon személyek nevét, akik tevékenységükkel mindenkor hozzájárultak a település fennmaradásához, fejlődéséhez.

A tisztségviselők hivatali jegyzékével, életpályájuk vizsgálatával az *arhontológia* nevű segédtudomány foglalkozik. A fogalom a 17. századtól ismert. Magyarországon 1608-ban jelent meg az első országgyűlési titulatúra. Bél Mátyás jeles történetíró Notitiájában már közli a vármegyék főispánjainak nevét, működésük jellemzőit. Később az évente megjelenő naptárakban találunk adatokat egy-egy megye, kerület, település tisztségviselőiről, 1730-tól pedig már a hivatalos címtárak is foglalkoznak vele. A nagy múltú Századok című folyóirat kezdettől fogva közölt arhontológiai írásokat a neves családi levéltárak anyagából. Az arhontológiai kutatások terén különösen kiemelkedő volt Nagy Iván, Rómer Fóris és Pesthy Frigyes munkássága.

A Jászfényszaruért Alapítvány által megjelentetett kötet egy kiváló újkori arhontológiai munka. A rendkívül tetszetős könyv B/5-ös formátumban, kemény borítóval, 160 oldalon, színes kivitelben látott napvilágot. Már a könyvborító látványa is azonnal magával ragadja az olvasót. A kötet első borítóján a 2013-ban felújított városháza látható, amely kitűnő példája annak az értékőrző építészeti megoldásnak, amellyel egy középület műemlék szárnyát és egy újabb keletű épületrészét esztétikus és harmonikus egységgé varázsoltak. A hátsó borítót Sisa József iparművész 2013-ban készített hatalmas méretű *Időszalag* elnevezésű tűzzománc faliképe díszíti.

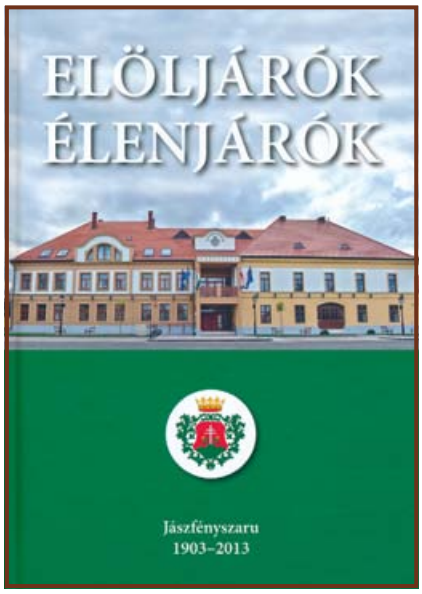

A kötet szerkesztése Tóth Tibor munkáját dicséri, aki rendkívül jó érzékkel állította össze a fejezeteket. A könyv Győriné dr. Czeglédi Márta polgármester asszony előszavával és Tóth Tibor szerkesztő bevezetőjével kezdődik, amelyet angolul (Győri Márta), németül (Lévai Mónika) és lengyelül (P. Szerencsés Bogumilla) is olvashatunk. Az anyanyelvi lektori teendőket Kotánné Kovács Tímea, a technikai előkészítést Bognár Ágnes végezte, a fotókat pedig Menyhárt Éva készítette. A nyomdai előkészítés a jászapáti Com & Com Bt., a kivitelezés pedig a gödöllői Prime Print Kft. munkája.

Az esztétikus küllemen túl maga a könyv címe is rendkívül megkapó, játékos és beszédes: Elöljárók – Élenjárók.

Kik is azok az elöljárók? A mindenkori közigazgatás választott tisztségviselői, akik döntéseket hoznak a települést érintő ügyekben. Egy részük fizetésért, más részük társadalmi munkában végzi feladatát. Jelen kötet a helyi közigazgatás 110 évét dolgozza fel három alfejezetre bontva.

Az első fejezet az 1848-as forradalom által létrehozott polgári államigazgatással foglalkozik. Mivel a településre vonatkozó 19. századi források elpusztultak, ezért a könyv csak 1903–1949-ig tárgyalja a polgári rendszert. A következő korszak a tanácsi közigazgatásé, amely 1950-1990-ig működött. A harmadik korszak az 1990-től kezdődő önkormányzati közigazgatás, amelyet napjainkig tekint át a könyv. E fejezet különlegessége, hogy fotókkal is dokumentált. A könyv első, történeti részének kutatását Farkas Kristóf Vince történész végezte.

A kötet másik nagy egységét az Élenjárók bemutatása adja, amelynek összeállítója Mészáros Tibor. De kik is azok az élenjárók? Jászfényszaru olyan meghatározó személyiségei, akik munkásságukkal rendkívül sokat tesznek településük fennmaradásáért, fejlődéséért. A település elismeri munkájukat, s különböző díjakat, elismeréseket adományoz nekik.

A *Város Díszpolgára* címet még 1921-ben alapította a város, s elsőként gróf Apponyi Albertnek adományozta oda. Az ezt követő időszak kitüntetettjei források hiányában nem követhetők nyomon, ezért csupán 1998-tól napjainkig mutatja be a díszpolgári címmel elismert személyeket.

A *Községeinkért Díj* 1983-tól 1989-ig került átadása, a *Jászfényszaruért Emlékérem* 1992-től, a *Köz Szolgálatáért Díj* pedig 1996-tól minden évben kiosztásra kerül. Az elismerések bemutatásánál minden esetben közzé teszik a díj születéséről szóló tanácsi, önkormányzati határozatot, olvashatunk a díjat alkotó művészről, láthatjuk magát a díjat, majd megismerhetjük a díjazottak fotóval illusztrált életrajzát.

A Jászfényszaruért Alapítvány gondozásában megjelentetett kötet úttörő és hiánypótló munka. Elismerés és dicséret illeti mindazokat, akik a könyv megszületését bármilyen módon segítették, támogatták, megvalósításában közreműködtek. Jó szívvel ajánlom Önöknek ezt a munkát, kérem, forgassák érdeklődéssel, és legyen a benne szereplő személyek munkássága példa az utókor nemzedéke előtt.

Hortiné dr. Bathó Edit
múzeumigazgató

Redemptus gallér a Nagykunságból

Viseleti rekonstrukció, az eredeti, 19. századi darab a kisújszállási Néprajzi kiállító terem textil-gyűjteményében található.

A református vallású Nagykunság sokat adott arra, hogy az 1745-ös redempcióval visszaváltott önrendelkezését minden módon hangsúlyozza, a viseletében is kifejezésre juttassa. Az ünnepre való ruhák, *templombajárók*, nemes vonalúak, drága anyagból készültek: taftból, brokátból, atlaszselyemből, bársonyból. Többnyire sötét színűek, feketék, vagy sötétkék (kunkék),és kőrizsbogár-színűek voltak. A Nagykunság népe református vallású lévén, nem cifrálkodott, nem hordott színes viseletet, de gazdagságát zsinórozással, gyöngyhímzéssel, prémmel, leginkább purzsabárány-prémmel vagy rókaprémmel juttatta kifejezésre.

A nagykunsági viselet kevéssé ismert darabja ez a lélekmelegítő, amely az egyszerű paraszpolgári ruha díszítésére is szolgáló, zsinóros díszítésű gallér volt. Azért nevezhették **redemptus gallérnak,** mert bársonyból készült, álló gallérja purzsabárány (újszülött bárány) bőréből készült, a gazdagon zsinórozott, és gyöngyökkel díszített ruhadarabot csak a módos parasztpolgárok, a redemptusok viselték.

A rekonstruált redemptus gallér a Damjanich János Múzeum kiállításában · Fotó: Kozma Károly

Amikor még a *kunsági kisbunda* hordásának ideje nem jött el, nem fordult keményre az idő, elég volt a ruha fölé venni ezt a derékig érő, vállat, hátat, mellet jól takaró, és melegen tartó bélelt nagygallért.

A rekonstruált nagykun redemptus gallér hátulja · Fotó: Kozma Károly

Aztán amikor beköszöntött a kotorgány idő, elővették a kör alakú kunsági kisbundát.

A rekonstrukciót Liget Ervinné szolnoki gyöngyfűző népi iparművész készítette.

Dr. Bartha Júlia néprajzkutató

Pályázati felhívás – Így látom a Lehel kürtjét

A Jászkürt, más néven Lehel kürtje a jászberényi Jász Múzeum, és minden jászok féltett kincse, a magyar nemzet becses ereklyéje.

A Jászok Egyesülete és a Jász Múzeum pályázatot hirdet diákoknak Így látom a Lehel kürtjét címmel.

Pályázni lehet prózával, verssel, fotóval, képzőművészeti alkotással. Ha elmúltál 12, de nem vagy még 20 éves, akkor nincs más dolgod, mint feltölteni pályázatod a Jászok Egyesülete Facebook oldalára (https://www.facebook.com/jaszokegyesulete.hu), mely az írásbeli műfajoknál maximum 2000 karakter lehet.

Egy pályázótól – bármilyen műfajban – legfeljebb három művet fogadunk el.

A pályázat feltöltésének határideje: 2014. április 22. (kedd) 24.00 óra.

Fontos! Minden pályázó a pályázatával egy időben küldjön ugyanide egy üzenetet a következő adatokkal: név, cím, életkor, e-mail cím, iskola, tanára neve. A pályázatokat két kategóriában (12-14 éves, 15-20 éves) bíráljuk el.

A legsikeresebb pályázatok alkotói hasznos és értékes díjakban részesülnek!

Különdíjban részesülnek a díjazottak tanárai, mentorai.

Kérjük az 1%-ot

Kérjük, adóbevallása elkészítésekor adójának 1%-át ajánlja a Jász Múzeumért Alapítvány javára.
A befolyt összeget Redemptio című lapunk megjelentetésére fordítjuk.

Adószámunk: 18824168-2-16

25 éves a Magyarország Felfedezői Szövetség

1989. január 28-án – éppen 25 éve – érdekes bejelentés hangzott el a Rádióban – először Pozsgay Imre szájából, aki akkor a legfelsőbb körökhöz tartozott: *„Magyarországon 1956-ban népfelkelés volt.”* Akik akkor nem éltek, el sem tudják képzelni, miért volt ez megdöbbentő. Hallatára felgyorsultak az események: hamarosan törvényt hozott az Országgyűlés a civil szervezetek megalakulásának a lehetőségeiről is. Azokról a civil szervezetekről, melyeket 1950 körül a Belügyminisztérium feloszlatott. Négy évtized után nemcsak ellenőrzött intézmények keretében működő szakkörök működhettek, hanem szabadon alakulhattak ilyenek.

Az ifjúsági szervezetek is kapkodták a fejüket: most mi lesz? Az úttörők hirtelen fekete báránnyá váltak, ahol egyáltalán megmaradtak – nem is nagyon akartak velük szóba állni a többiek. Szolnokon „fürkészeknek” álcázták magukat. Sorra alakultak újra a hajdan jól működő cserkészek is.

Hagyományőrző jákóhalmi gyerekek

Voltak azonban olyan volt úttörővezetők is, akiknek már maguknak is elegük volt az átpolitizált ifjúsági szervezetből, és elhatározták: ami belőle érték, azt mentsük meg az érdeklődő gyerekek és az utókor számára azoknak, akik sem pártokhoz, sem az egyházhoz nem kötődnek szorosan. Itt Jászberényben jöttünk össze többek közt néhányan: Faragó László, Szappanos Károlyné, Literáti Erzsébet, Szakál István és más pedagógusok, vagy olyanok, akik nem voltunk pedagógusok – mint én: Fodor István Ferenc, akiről tudták, hogy általános iskolás honismereti szakkörös diákjaim is vannak Jákóhalmán a Horváth Péter Szakkörben, de jómagam még úttörő sem voltam, lévén tanyasi iskolás annak idején. Ott volt természetesen Rakó József, aki országos szinten képviselte ugyanezt az álláspontot ifjúsági lapszerkesztőként is. Megszületett a Magyarország Felfedezői Szövetség országszerte – melynek ő lett az elnöke – több csapattal, de a Jászságból is szép számmal voltunk: Jászberényből több is, Jászjákóhalmáról, Jászapátiról, Jászárokszállásról, Jásztelekről. Fő téma a Rákóczi szabadságharc, 1848/49, majd az 1956-os forradalom, ahogy arról is gyűltek az új információk. Előbb a nagyvisnyói volt úttörőtáborban gyűltünk össze, majd házakat vettünk Sárospatakon a Szövetség számára, s azóta is évente nyári táborban is zajlik az élet. Jászberényben és Patakon múzeumi kiállítás is bemutatja a tevékenységet, s a 25. évfordulóra megjelent ismét Rakó József könyve az 1848/49-es gyerekhősökről.

A Szövetség nagy ünnepe volt 1996-ban a Vereckei hágón rendezett megemlékezés, melynek keretében felállításra került a jászberényi Varga József fafaragó által mívesen elkészített kopjafa is

A jászberényi Sipos Orbán Honismereti Szakkör tagjai a 48-as gyermekhősök emléktáblája előtt, Jászberény, 2009

Köztük van a jászberényi Sipos Orbán, a Jász Múzeum későbbi megalapítója és Tóth Imre András jászjákóhalmi honvéd. De inkább meséljenek a képek az elmúlt negyedszázadról!

Fodor István Ferenc

Születésnapi köszöntések a Jász Múzeumban

Nem mindennapi rendezvényre invitálta a Jász Múzeum 2013. október 16-án és 18-án a meghívott vendégeket. A múzeum „holdudvarához" tartozó, a honismeretben és hagyományőrzésben aktívan tevékenykedő személyek közül öten életüknek kerek évfordulójához érkeztek.

Október 16-án, szerdán délelőtt **Győri Jánosné Szentpéteri Julianna** jászkiséri nyugalmazott népművelő 80 éves születésnapi köszöntésére gyűltek össze a meghívottak a Városháza dísztermében, ahol elsőként a Jászsági Hagyományőrző Egylet jászsági dalcsokrában gyönyörködhettek a megjelentek.

Győri Jánosné Szentpéteri Julianna

Sugárné Koncsek Aranka

A rendező Jász Múzeum, Jász Múzeumért Alapítvány, a szolnoki Damjanich János Múzeum és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Honismereti Egyesület vezetői e jeles évforduló kapcsán méltatták Győri Jánosné, Jucika néni több évtizedes népművelői és honismereti tevékenységét, s mondtak köszönetet az elkötelezett, fáradhatatlan munkáért. Köszöntötte az ünnepeltet Jászkisér Város Önkormányzata és Művelődési Háza, a Jászok Egyesülete, a KÉSZ Jászberényi Csoportja, a jászsági honismereti szakkörök, és számos magánszemély is. Az ünnepség később a Jász Múzeumban születésnapi ebéddel folytatódott, amely során elfogyasztásra került a – Bódiné Bagi Éva által készített, jász mintával díszített – születésnapi torta is.

Két nap múlva, október 18-án ismét szép számú vendégsereg gyűlt össze a Városháza dísztermében, hogy **Sugárné Koncsek Aranka** helytörténeti kutatót 95 éves, **Baráth Károly** fényképészt és **Bolla János** jászkapitányt, a Városvédő és Szépítő Egyesület elnökét 70 éves, valamint **Sas István,** a Déryné Művelődési Központ nyugalmazott igazgatóját 60 éves születésnapja alkalmából megköszöntse.

Baráth Károly

A Berényi Színjátékos Társaság rövid műsorát követően Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató méltatta az ünnepeltek sok évtizedes, eredményes munkásságát, s azon tevékenységüket, amellyel a Jász Múzeum szakmai munkáját is segítették, támogatták. Ezután megkezdődtek a köszöntések, amely során a Jász Múzeum, Jászberény Város Önkormányzata, a Városvédő és Szépítő Egyesület, Jászkerület Nonprofit Kft., a FÉBE, a Jászság Népi Együttes, a Jászsági Ipartestület, a KÉSZ Jászberényi Csoportja, a jászsági honismereti szakkörök képviselői adták át a szeretet és a tisztelet virágait, ajándékait.

Bolla János

Sas István

Az ünnepség most is a múzeumban ünnepi ebéddel folytatódott. A születésnapi torták ez alkalommal Solymosi Gézáné Nagypál Katalin keze munkáját dicsérték.

Iris

Fotók: Bugyi Gábor

Győri Jánosné jászsági mintás születésnapi tortája

KÉPES RIPORT
a születésnapi köszöntésekről

Dr. Horváth László múzeumigazgató és dr. Kaposvári Gyöngyi igazgató-helyettes köszöntik az ünnepeltet *Fotó: Bugyi Gábor*

Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató, az ünnepség háziasszonya

Győri Jánosné a vendégek körében *Fotó: Bugyi Gábor*

Hajdú László Jászkisér polgármestere és Szabó Szidónia jegyzőasszony köszönti Győri Jánosnét

Gitármuzsika az ünnepeltek tiszteletére *Fotó: Bugyi Gábor*

Horváth Júlia verset mond

KÉPES RIPORT
a születésnapi köszöntésekről

Zolnai Sára énekel

Szatmári Antalné, Hortiné dr. Bathó Edit és Nagy András köszöntik az ünnepelteket *Fotó: Bugyi Gábor*

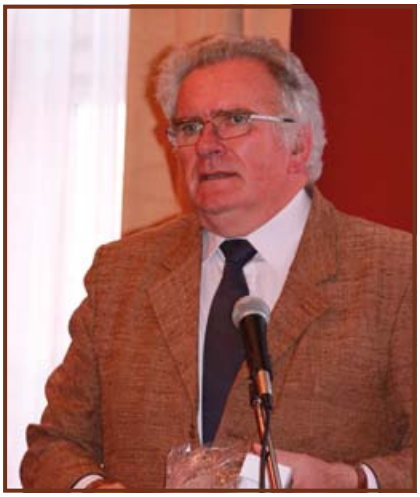

Tóth Tibor elnök a FÉBE nevében köszönti az ünnepelteket
Fotó: Bugyi Gábor

A születésnaposok: Sugárné Koncsek Aranka, Baráth Károly, Bolla János, Sas István *Fotó: Bugyi Gábor*

Sugárné Koncsek Aranka és Sas István a születésnapi tortákkal
Fotó: Bugyi Gábor

Az ünnepeltek és a köszöntők *Fotó: Bugyi Gábor*

A fülöpszállási református egyház és templom rövid története

Régóta közismert, hogy Fülöpszállás és református egyháza a legrégebbi kun települések és református egyházközségek közé tartozik. Az itt élő emberek mindig is büszkék voltak erre. Egyházi és világi levéltárakban, az egyházközség Prothocollumaiban hiteles dokumentumokat találunk ennek bizonyítékául.

2007. június 7-én a református templom toronygombját – a már régóta szükségessé vált javítások elvégzéséhez – leszerelték. A gomb belsejében érdekes és értékes iratokat találtak az elődök üzeneteivel. Ezek az írások egyrészt megerősítik, ugyanakkor kiegészítik azon ismereteinket, amelyekkel eddig rendelkeztünk.

Mindenekelőtt néhány gondolat Fülöpszállás múltjáról: A község történelme elválaszthatatlan a kunok történelmétől. Már a legrégebbi történetírók is úgy emlegetik Fülöpszállást, mint az egyik legősibb kun települést. Van olyan feltételezés, mely szerint 1124-ben II. István király telepítette ide az első kunokat. Más források 1239-et jelölik a kunok bejövetelének – és így községünk alapításának – időpontjául. Utóbbi elmélet szerint IV. Béla idejében telepedtek le itt a kun törzsek. Az biztos, hogy egy 1279-es oklevél már tudósít a kunok hét nemzetségéről. Gyárfás István írja, hogy *„a népes kún nemzetséget IV. Béla a Duna és a Tisza között, a Körös mellett, a Maros és a Körös között és körül”* telepítette le. Ferrarius Zsigmond így ír: *„A kúnok közül többen Magyarországra jövén itt azon a vidéken telepedtek le, mely 15 mérföld széles, 25 mérföld hosszú. E 375 négyzetmérföldnyi terület nyerte a Nagykúnság nevet, melynél a Dunatiszaközi kún terület sokkal kisebb terjedelmű lévén Kiskúnságnak neveztetett.”*

Fülöpszállás e Kiskunságnak a közepén, a mai Bács-Kiskun megye északi részén található. A legrégebbi időpont, amikor egyházközségünket említik a Solti Seniorátusban Filepszállás néven 1563. Ember Pál (aki Fülöpszállás lelkésze is volt négy hónapig) állította össze a legősibb egyházak névsorát, és ebben már megtaláljuk eklézsiánkat. Református egyházunk korai létét bizonyítja Adolpho Lampe is 1823-ban írott Historia Ecclesia Reformatas in Hungaria et Transylvania című munkájában ugyanezzel az 1563-as dátummal. Ezután majdnem száz évig nem találunk írásos emléket egyházunkról. Az írott források mintegy évszázados hiányának oka elsősorban a török megszállásban keresendő. A 16–17. században a falvak pusztulása az egész török hódoltság területén általános volt. Salamon F. művében olvashatjuk: *„a falu egy éjjel fölkerekedett barmaival, hordozhatóbb és értékesebb vagyonával, s odahagyta a földet, mely egyedüli táplálója a földművesnek, és a helység örökre eltűnt a föld színéről.”* 1590 tavaszán a török hatóság a vármegye állapotát meg akarta ismerni, e célból összeírást

A fülöpszállási református templom

rendelt el, amely nagyon szomorú képet tár elénk. A szabadalmas kun községek közül lakott volt négy helység: Kunszentmiklós, Laczháza, Szabadszállás és Fülöpszállás, a többi 19 lakatlan, 22 pedig csak néhány lakossal bírt. Az eperjesi 1669-i gyűlés panaszolja: *„az Alföldségen körül 900 falu és város, a mint informáltattunk elpusztult.”* Csodálni lehet csak, hogy nem változott végleg pusztasággá az egész Alföld. Bél Mátyás Fülöpszállásról ezt írja erről az időről: *„…ahányszor csak valamilyen belháború volt, természetesen annyiszor néptelenedett el; a lakosok a szigetek rejtekhelyein bújtak el.”* 1652. március 13-án kelt a Kecskemét–Pest–Pilis–Solt–Kevei Seniorátusok névjegyzéke, ahol a Kevei Seniorátusban Philipszállásról Stefanus Kálmánczy (másutt: Kálmánczi, Kálmántzi, Kálmáncsehy) neve szerepel. Az egyházi jegyzőkönyvben olvashatjuk: *„... a Rákóczi-féle fölkeléskor az egyház szétszóratott, a község föloszlott, s a templom fölégetett.”* A község 7 és fél évig volt szétszóródva. Egyrészt a szabadságharc miatt, másrészt a rácok támadásai miatt, akik 1703-ban és 1704-ben kirabolták házaikat, elhajtották állataikat.

„Az idők mostohasága az egyházközség irattárát, anyakönyveit 1703-ban a község rácok általi feldúlása idején megsemmisítette” írta latin nyelvű feljegyzésében Dallos István későbbi prédikátor. Ezt a 7 és fél éves menekülést igazolja, hogy az 1713-as Nagykőrösi Zsinaton Fülöpszállás lelkésze nem volt jelen. Bél Mátyás beszámolója szerint: *„1713-ban visszatértek régi tűzhelyeikhez a hosszú számkivetettségből (a Német Lovagrend 1713-as kimutatása szerint 67 lélek) betelepítették a falut számos földhöz ragadt kis házaikkal, már ahogy kitelt szegénységükből…Magyarok, reformátusok, mely egyház legfőbb elöljárójaként tisztelik Kecskeméthy Pált.”*

Amikor tehát helyreállt az ország nyugalma és a Fülöpszállásiak is visszatértek községükbe, újra megszervezték egyházukat is. Az első lelkipásztor **Kecskeméti József** három évig magánházaknál prédikált, ugyanígy az őt követő **Földvári Mihály** is két esztendeig. Az Ő idejében építették föl fából a templomot 1716-ban vagy 1717-ben. Ez a templom valószínűleg nem sokban különbözhetett a kunszentmiklósitól, amelyről Bél Mátyás feljegyezte, hogy gerendákból és tapasztott somfavesszőkből emelték. A népi emlékezetben megőrzött régi fatemplomhoz a fát a kalocsai érsekség őrjegi erdejében vágta Fülöpszállás népe. Ez derül ki az írásos forrásokból: *„...a fülöpszállási reformátusok Magyarország második római katolikus főméltósága, Csáki Imre kalocsai érsek képviselőjéhez fordultak segítségért, amikor templomot akartak építeni. Itt nyílt számukra a legközelebbi favásárlási lehetőség. Az érsek képviselője teljesítette kérésüket. A fáért fizetett pénz sem lehetett sok, ha a menekülésből hazatért, fölöttébb elszegényedett fülöpszállásiak ki tudták fizetni.”*

Jellemző a kiskunsági reformátusok összefogására, hogy eleink kérésére a halasiak segítettek a fák elszállításában. A favágást télen végezték. Nemcsak azért, mert ennek hagyományos időszaka a tél volt, hanem a könnyebb szállítás kedvéért is. *„Ebben az időben ugyanis Kalocsa és Fülöpszállás között hatalmas vízi világ húzódott, amelyen télen a terhet legjobban szánkóval lehetett szállítani mert az Erek és Semlyékek befagytak."* Azok az erdők (Őrjeg, Őrjeg-szék) amelyeket az írások emlegetnek, a 18. században nagyrészt kipusztultak. Manapság erdőnek híre sincs, de a 18. század első harmadában még léteztek. A pusztulásra jellemző, hogy a század közepén és második felében már a Felföldön vásárolták a fát, és a Dunán úsztatták Kalocsára. A templomépítésekhez fiatal tölgyfát használtak. A 18. századi Kiskunság fában szegény vidék volt. 1731-ben írják, hogy *„Dorozsmától Laczházáig nincs erdő, különösen aggasztó a halasi, fülöpszállási, szabadszállási erdőhiány."*

Tehát 1716-ban vagy 1717-ben felépítették őseink a templomot. 1718-ban parókiát is emeltek. Ettől az évtől Kecskeméti József fia, **Kecskeméti Pál** szolgálta az egyházat. *„Korábban szentmártonkátai prédikátor volt. Az 1713-ban tartott Synoduson már úgy volt jelen, mint odavaló prédikátor és első Senior. Onnét 1718-ban Althán Mihály váci püspök által erőszakosan üldöztetvén még azon évben fülöpszállási prédikátorrá lett Földvári Mihály helyébe s az is maradt haláláig."*

Patai János püspök halála után őt választották az egyházkerület püspökévé 1729. július 16-án. Mivel már nagyon idős ember volt, lemondott a prédikátorságról, s Szabadszállásról áthívott fiának, **Kecskeméti Dánielnek** adta át azt, aki 1737-ig töltötte be hivatalát. Kecskeméti Pál *„kevés ideig, csak 5/4 esztendeig viselte a Superintendensséget. 1730. november 23-án meghalt, és 26-án eltemették. Temetésekor a háznál Veresmarty L. Péter esperes, a templomban pedig Dabi Sámuel prédikált felette."* Porhanyós fehér mészkőből készült sírköve sokáig a fülöpszállási ó temetőben állt, hirdetve, hogy:

„Itt nyugszik az úrban
Nagy emlékezetű Tiszt. T.
Kecskeméti Pál
Életének 80-dik
Püspökségének 1-dik esztendeinek
Utána 1730"

Az ó temető bezárásakor a sírkövet a falu közepén álló templom belső falába építették be. Nagytiszteletű **Lázi Veresmarty Péter,** a kecskeméti tractus seniora s az egyházkerület főjegyzője – korábban sok éven át a kecskeméti egyház lelkipásztora – 1738–39-ig lelkészkedett községünkben. Az ő idejében, 1738-ban kezdődött a fülöpszállási egyházi anyakönyvezés. Sajnos 1739. november 29-én az akkor dühöngő pestisben elhunyt.

1740–1782-ig **Dallos István** állt az egyházközség élén. Ő írta meg egyházunk múltját ékes latin nyelven. Eben olvashatjuk, hogy a község sok háborús viszontagságot élt át a múltban, a lakosság többször kényszerült elhagyni lakhelyét, de mindig újra és újra visszatért és felépítette lakóházait. A lelkész szerint nemcsak ősi földjéhez, hanem hitéhez is éppígy ragaszkodott *„a hitnek és vallásnak egységét a Helvéthitvallás szerint álhatatosan megtartotta …és más vallású lakosok keveredése nélkül élt itt és él ma is."*

1741-ben a templom megrongálódott. Kijavították és újrafestették. 1743-ban a község elöljárói Dallos István prédikátor tudta nélkül elhatározták, hogy a nyugati részen a templom folytatásában kőtornyot emelnek. A lelkész akarata ellenére, és felsőbb engedély nélkül hozzá is fogtak az építéshez. Már hét öl magas volt a fal, amikor az anyag alkalmatlansága, s a kőművesek járatlansága miatt összeomlott, és a templom nyugati részét is – ahol azzal össze volt kötve – lerombolta. Ettől az omlástól a templom fundamentuma – amely már az előtt is gyenge volt – megrongálódott. Szilárdabb talapzat készítése, s fölé új falak emelése vált szükségessé. Ezért az uralkodóhoz, Mária Teréziához fordultak engedélykéréssel. *„1749. július 14-én kedvező válasz adatott, amennyiben a királyné tekintettel egyfelől arra, hogy azon a vidéken nagy hiány van fában, s annálfogva a messze távolról szállítás folytán költséges volna az abból való építkezés, másfelől pedig a vályogból erősebben és tartósabban lehet építeni, mint fából: megengedte a vályogból való építkezést."* A föld színe fölé két lábnyira magasított kőalapra vályogból, a régi mennyezet és tetőzet alatt. Így az előbbi helyen és terjedelemben Isten segedelmével felépült az új templom 1750. április 15-re. A keleti oldal fundamentumának belső felén egy kivájt szegletkőbe a következő magyar nyelvű írást helyezték el: *„Dicsőség Jehovának! a teljes szentháromság egy igaz Istent ismerő és az ő Felsége kijelentett akarata szerint, a teremtő Atyát a megváltó Fiúban, a megszentelő és a próféták által eleitől fogva szóló, s mostan is minket vezérlő Szentlélek Istennek vezérléséből igazán tisztelő és azon igaz Istennek élő beszédének tisztasága s együgyüsége szerint reformáltatott igaz Helvetica Confessiót tartó s szent vallást valló Nemes Kis Kúnságban és helyben letelepedett keresztyén fülöpszállási szent eklézsia, Isten dicsőségéhez való buzgó indulatjából, Isten kegyelméből és ez időben hatalmas uralkodó felséges Mária Terézia kegyelmes királyné Asszonyunk kegyelmes engedelméből, maga költségével építette a nagy Istennek dicsőségére ez imádságnak házát és az 1750. esztendő Szt. György havának 15-dik napján, a Jehovának nagy nevének segítségül hívásával letette e szegeletben első fundamentomát e keresztyén helységnek ez időben való lelkipásztora: Komáromi Dallos István. Főbírája: Szakál István. Előljárók és esküdtek: nzts Nánási János, a ns. Jász- és Kun distriktusoknak esküdt assessora, Nagy Gergely, Csaplár István, Bárány János, Lévai Péter, Kozári Gergely, Veres János, B. Kis János, Kozma Mihály, Bankós István, Látos István."*

„Minthogy pedig reményleni sem lehetett, hogy az ingoványos talajnak nedvessége miatt ezen írás késő időkig el fog tartani: egy másik hasonlóan kivájt követ is csináltattak, mely azon írással a templom kő fundamentoma fölé, a napnyugati oldal innenső szegletébe helyeztetett."

1756-ban a régi fa-harangtartó helyett 6 ölnyi magas falazatú és órával ellátott kőtorony építésére kértek engedélyt. Hosszú, évekig tartó utánjárással, 1760. szeptember 18-án végre az uralkodói engedély alapján elkezdődött a kőtorony építése. Egy négyszögű kőbe, a torony nyugati szegletébe kívülről a következő, ólomtáblára vésett írást helyezték: *„A szentháromság egy igaz istennek dicsőségére, Mária Terézia királyné asszonyunk kegyelmes engedelméből a Fülöpszállási Helv. Conf. Ekklésia építtette a tornyot, és Die 18. September Ao. 1760. letette az első fundamentomot. Ez időben Magyarország Palatinusa és a nemes kunok és jászok bírája gr. Batthyány Lajos ő excellentiája. Palatinalis főkapitány Tts. Consiliárius Almási Pál, vicekapitány Tts. Jankovics Miklós, districtuális kapitány Ns. Herpai Mihály.*

(folytatás a 16. oldalon)

(folytatás a 15. oldalról)

Prédikátor Dallos István, a solthi ven. Tractusnak seniora. Főbíró Kozári János, Esküttek: Nagy Gergely, Csaplár István, Szakál István, Kis János, Kozma Mihály, Bankós István. Notárius: Kőrösi András. Ekklésia gondviselője: Balog Szűcs János."

1761. augusztus 13-án készült el a kőtorony. Nyugati falán márványtáblán a következő felirat olvasható:

INTATIS
BENIGNOLC: CASAREOA: RE
GINAE MARIAE : THERESAE
INDULTU ECCLESIA H : C
FÜLÖPSZALLASIENSIS HANC
TURRIM PIO IN DEUM ZELO
EREXIT MDCCLXI

A templomtól szinte elválaszthatatlan a harang. „*A harang zengő szobor*" – mondta egy erdélyi harangöntő mester. „*Olyan különleges öntés, amit úgy kell önteni, hogy meg is szólaljon*". A harang ég és föld között egyensúlyt teremt. Ha a templom harangja megszólal, az az Isten jelenlétének üzenete. „*A harang éppen úgy a földbe elrejtve lakik és kilenc hónap alatt születik meg, mint a gyermek, aki szintén kilenc hónapig rejtett állapotban van.*" Élő anyagok is kellenek a harang elkészítéséhez: tojás, tej, emberi haj. Hajdanán kiváló harangöntőink és harangöntő műhelyeink voltak. Ezekben öntötték a keresztelőedényeket is.

Noha írásos emlékünk nincs Fülöpszállás első harangjának öntéséről és felszereléséről, az bizonyos, hogy az egyházi Prothocollumban 1782-ben a következő feljegyzés szerepel: „*A F. Szállási Reformata Sz. Eklesiában 1782. eszt. Sz. Jakab H. 21. napján Vasárnapi reggel isteni tiszteletre midőn az legnagyobb harang megvonattatott volna nagy hirtelenséggel elhasadott, eleinte ugyan fél szerint való, de hibás és kedvetlen hangot adván tovább is vontattatván az hasadásnak nevelkedésével minden hangja odalett. Melyre nézve ezen szent eklézsiának akkori főbírája nemes Szalai György uram mellett lévő Nzs Tanácsbeli férfiakkal egyetértvén az meghasadott harangot amely volt 5 mázsás és csak 20 esztendőt tartott a középsővel együtt amely volt 3 mázsás és 58 esztendőt szolgált, a toronyból levétetvén mind a kettőt új és nagyobb formában ugyanazon esztendőben Budán öntette, mind a kettőt 2–2 mázsával és egynehány fonttal nevelvén. Az igaz kereszténységnek címerét, egy zászlót tartó bárányt ezen nevezetes Deák Versel együtt: Vox mea vox vita voco vos ad sacra venite öntette és az istenes népnek az isteni szolgálatra való egyben gyűjtésére az haranglábakat is megújíttatván szokott helyére helyheztette Vetsei István Prédikátorságában.*"

A harangok fentebb megírt életkorából következtethetünk arra, hogy az öregebb harangot 1724-ben, a fiatalabbat 1761-ben öntötték. Minden valószínűség szerint az 58 évet megélt harang még fából készült haranglábon (tartón) állt a kőtorony felépüléséig. 1761-ben készült el tehát a második harang, így az új toronyba már mindkettő felhelyeztetett.

1782. február 8-án Dallos István prédikátor letette szolgálatát és helyébe **Ember Pál** lépett. Ő csak négy hónapig szolgált községünkben, innen Abonyba ment és ott is hunyt el. Ez után három évig **Vetsei István,** majd 1785–1792-ig **Zelizi János** volt a falu papja. 1792–1810-ig **Tóth Ferenc** lelkészkedett. A kőtoronyhoz a kőtemplom az ő idejében készült el, és 1797. november 1-jén szentelték fel. 1810–1823-ig **Császári Losy Pál** szolgálta az egyházat.

1812-ben emelték a tornyot 5 öllel feljebb és egyúttal vörösrézborítást is kapott. A munkálatok rendkívül sok pénzbe kerültek, melyet sok utánjárással, ügyeskedéssel sikerült csak összeszedegetni. Nagy segítség volt a „*… némely buzgóbb Lakosoknak önként vállalt ajánlásaik, kik között különösen mutatta ki vallásos nemes szívűségét Nánási Szabó István Districtuális Assessor, ki is a réz gombot a tsillaggal együtt szépen megaranyozva tulajdon költségén készíttette.*" *A toronyajtóknál lévő „rostélyos kijárásokat, melyet a költség terhes volta miatt elhagytak volna", Pentelei Nagy Sándor adományából tudták elkészíttetni. 1819-ben írta Császári Losy Pál: „A toronyban három harangok vannak. Az első és legnagyobb 7 mázsa és 27 fontos, melyen ez az inscriptió olvastatik: Helvetica Confessiót tartó K. K. Fülöpszállási Sz. Ekklessiaé 1782. Vox mea vox vita voco vos ad sacra venite Johann Brunner Cos. Mich. in Ofen. Címere egy pelikán madár. A második vagy középső harang 4 mázsa 22 fontos. Ugyanakkor készült, s ugyanazon inscriptiók vagynak rajta, mellyek a nagyobbikon. Címere ennek egy zászlós bárány. A kisharang 60 fontos. Inscriptiója ez: Fudit Henricus Eberhard Pestini 1815.*" Ezen írásos emlék szerint 1815-ben öntettek egy 60 fontos kis harangot is, így már három harang volt a toronyban. Ez a harang 1819-ben még szerepel Császári Losy Pál feljegyzésében, de nem tudni biztosan később mi lett a sorsa.

1824–1835-ig **ifj. Báthory Gábor** lett a lelkipásztorunk. 1827-ben egy két manuálos, rück pozitív, 20 változatú orgonát építtetnek református eleink. Az orgona készítője Tormási Martz Henrik. A költségeket a vállalkozó 2500 forintban határozta meg, melyre az egyház tulajdonában lévő Daruhát jövedelme szolgált. 1828-ban ifj. Báthory Gábor helyi lelkész mondotta el az orgonaszentelő prédikációt, melyet Tóth István, a gyülekezet első orgonás kántora örökített meg. Ez az első ismert református prédikáció, mely orgonaszenteléskor elhangzott. Az akkor felszentelt orgona ma is megvan, régi református orgonáink egyik legértékesebbje.

1836–1850-ig **Pordán János** szolgált. Az ő idejében, 1844. július 3-án hatalmas orkán söpört végig Fülöpszálláson. A lakóházak jelentős része elpusztult, a vihar a templom tornyát is ledöntötte, a lezuhanó kövek beszakították a boltozatot. Új tetőt és boltozatot építettek még azon évben, de a torony csak 1846-ban készült el, „*alacsonyabb, de szebb kivitelű lett*" írja egy forrás. Ezzel a véleménnyel nem mindenki értett egyet. 1847 decemberében egy Kund nevű utazó járt ezen a vidéken. Fülöpszálláson és Szabadszálláson keresztül Szentmiklósra utazott, majd Lacházát érintve ment Pestre. „*Az éles szemű kritikus utazó érdekes beszámolóval örvendeztette meg 1848. február elején a Pesti Divatlap olvasóit. Kund bőven élt a fullánkos megjegyzésekkel vidékünk bemutatásakor. Fülöpszálláson az elöljárók pofoncsapott ízlését emlegette, látván a református templom új toronysisakját*" – olvashatjuk Balogh Mihály könyvében.

1846-ban Pordán János írta: „*Volt ugyan ekkor a toronyban három harang, melyek közül egy 7 mázsa 27 font, a másik 4 mázsa 22 font, a harmadik 1 mázsa 12 és ½ font, ezt is a fentebb tisztelt és kereszténi buzgóságáról ismeretes és erőtlen öreg létére is a jótételben el nem fáradó Nzs. Albert János Úrnak köszöni az Eklézsia. Ki is annak árát 217 váltóforintokban és 30 krajcár az 1845-ik év december havában kifizette. Illy jeles maradékot hágy e sokszor tisztelt úr – gyermeke nem lévén – maga után.*"

Ebből a szövegből következtethetünk arra, hogy valószínűleg a 60 fontos kis harangot megnövelve 1845-ben újraöntették és ennek árát fizette ki nemzetes Albert János úr.

1850–1852-ig **Koczóh Ferenc** mint adminisztrátor, majd 1852–1860-ig mint megválasztott pap tevékenykedett. 1860. május 9-én, a Budapesten tartott egyházkerületi gyűlés alkalmával 43 évesen hirtelen elhunyt.

1860–1912-ig – több mint fél évszázadon át – **Eötvös Sándor** szolgálta egyházunkat. 1876-ban a templomot újra kellett zsindelyeztetni, a tornyot és a gombot újra aranyozni. Egy 1892-es, Eötvös Sándor lelkész által készített feljegyzésben olvashatjuk: *„A harangok ugyan azok, azon csekély különbséggel, hogy a legkisebb harang elrepedvén 1861-ben újra öntetett, s néhány fonttal megtoldatott."*

1912. július 17-én a megüresedett lelkészi állásra **Somogyi József** kunszentmiklósi püspöki segédlelkészt választja meg a gyülekezet, aki több mint harmincévi szolgálat után 1953. augusztus 31-én vonult nyugállományba. 1914-ben megemelték az 1846-ban elkészült alacsonyabb toronytetőt, a templom bejáratait átépítették. Ekkorra már az I. világháború szele végigsöpört hazánkon. Ennek esett áldozatul a templom két harangja is, amint ezt az 1916. augusztus 23-án tartott egyházi ülésen készült jegyzőkönyv bizonyítja. *„Elnök lelkész jelenti, hogy aug. 18-án a fülöpszállási I. és III. számú és a pusztakerekegyházi V. sz. harangokat a katonai hatóságoknak átadták."* A harangok feliratait pontosan feljegyezték és az átadásról a következő jegyzőkönyv készült. *„A katonai hatóság részéről Scheiber Oscar m. hadnagy, az egyház részéről Somogyi József lelkész, mint átadó. Fülöpszállásról 2 db, egy 422 kg-os és 1 db 101 kg-os, Pusztakerekegyházáról 1 db 74 kg-os harang került átadásra. Összesen 597 kg súlyban, melyért a megállapított 4 korona / kg egységár alapján a budapesti cs. és kir. katonai parancsnokság építési osztálya 2388 korona kártalanítást fog a fülöpszállási református egyháznak kiutalni."* Az egyháztanács elhatározta, hogy az átadott harangok feliratait jegyzőkönyvében megörökíti.

A I. jelzett nagyharang felirata:

„A Helvetica Confessiót tartott Kis–Kun–Fülöpszállási Szent Eclessia 1782. Vox mea vox vita voco vos ad sacra venite! Johann Brunner Cos. Mich. in Ofen"

A III. jelzett kisharang felirata:

„Isten dicsőségére öntette a Kis–Kun–Fülöpszállási Református Egyház 1845. Öntötte Walter Ferencz és újmódon felszerelte Pozdech József Budapesten."

A V. jelzésű kerekegyházai harang felirata:

„Öntette B. Horváth Sándorné Kis Sára asszony Fülöp–Kerekegyházán. Öntötte Andramovszky János Kolozsvárt 1889."

Fenti jegyzőkönyvből tudjuk meg, hogy Fülöpszállás anyaegyháznak 3 harangja mellett még másik 3 harang is a tulajdonában volt. A IV. sz. Pusztaszentimrén (erről hamarosan szó lesz), az V. és VI. sz. pedig Fülöpkerekegyházán. Egy 1917. november 9-én készült egyházi jegyzőkönyv szerint az akkor még Fülöpszálláshoz tartozó Pusztaszentimre (ma Soltszentimre) és Fülöpkerekegyháza (ma Fülöpháza) egyházrészekből is átadtak a katonai hatóságnak 1 db 138 kg és 1 db 100 kg, összesen 238 kg súlyú harangot.

A háború befejezése után néhány évvel megkezdődött a gyűjtés az elrekvirált harangok pótlására. Az egyházi Prothocollumokban olvasható, hogy az önkéntes adományok kevésnek bizonyultak, ezért az egyháztanács rendkívüli adó kivetéséről határozott. 1922-re gyűlt össze annyi pénz, hogy két harangot – egy 521 kg és egy 144 kg súlyút – tudtak öntetni Slezák László harangöntő műhelyében Budapesten.

Egy esztendővel később özvegy Kovács Istvánné Vörös Julianna fülöpszállási lakos végrendeletében egy budapesti házat hagyott a református egyházra. Az egyháztanács 1923. május 6-án tartott ülésén úgy döntött, hogy a házat eladja és annak árából harangot öntet, melyet az adományozó emlékére *„Júlia harang"-nak* neveztek el. A kb. 1225 kg ércsúlyú *„c"* hangmagasságú harangot 8.000.000 koronáért szintén Slezák Lászlóval öntették Budapesten. E három új haranggal együtt most már négy harang zúghatott a templomtoronyban, mint arról az 1942-ben megjelent Magyar református templomok című kiadványban olvashatunk.

Két évtizedig hallgathatták a hívek az új harangok zúgását, mivel 1944. augusztus 30-án, a II. világháború idején ismét meg kellett válniuk egyik – a 236 kg súlyú, 78% vörösrezet, 22% angol ónt tartalmazó – harangjuktól. Azóta ismét három harang hirdeti Isten jelenlétét templomunk tornyából. **Biczó Károlyt** 1948 szeptemberében vallásoktató lelkésznek választja a presbitérium, 1953. szeptember 24-től 1985-ben történt nyugdíjazásáig pedig lelkipásztorként szolgál. Az ő szolgálatának idején 1956-ban a templomot új palatetővel fedték be és megkezdték a külső falak renoválását is.

1960-ban műemlék jellegűvé nyilvánították templomunkat, s a felújításhoz szükség volt a Műemlékvédelmi Felügyelőség engedélyére és jóváhagyására, ami sok utánjárással és időveszteséggel járt, így az nagyon elhúzódott.

A következő lelkész (házaspár) **Apostol Pál és felesége** volt 1985–1992. december 31-ig. Ő vállalta fel az újabb javítások elvégeztetését 1987–88-ban. A belső, nedves, salétromos vakolatot másfél méter magasságban leverték és szigetelős anyaggal újra vakolták, a külsőt teljes egészében kijavították, festették. Elkészültek a torony új ablakai és a harangtérnél lévő négy ajtó. Kicserélték a tető hibás paláit, hófogókat helyeztek el és vörösréz esővíz elvezető rendszer készült. Megjavították és díszkivilágítással látták el a toronyórát.

Apostol Pált **Kotormán István** követte hivatalában 1993–1998-ig, majd 2005. augusztus 31-ig **Kovács István** volt a lelkészünk. Egy évig helyettes papjaink voltak, majd 2006. novembertől 2009. szeptemberig Mészáros Zoltán folytatta a lelkészek sorát. 2007. június 7-én a szükségessé vált javítások elvégzéséhez leszerelték a toronysisakot. Szerencsére a háborúk során csupán ez és a toronygomb sérült meg. Kijavították a golyók ütötte *„sebeit"*, új zászlót és új csillagot készíttettek. A megszépült toronysisak az újonnan aranyozott gombbal, zászlóval és csillaggal 2008. május 31-én került ismét a helyére. 2009 szeptemberétől 2010 júliusáig – a jelenlegi **Kovács Botond Árpád** hivatalba lépéséig – ismét helyettesek látták el a lelkészi teendőket. Az utolsó nagy felújítás 2012-ben történt. Sor került a templomtető teljes felújítására, a templomablakok cseréjére, a harang és a toronyóra szerkezetének modernizálására. Ezzel egy időben a parókiát is felújították.

A megszépült templomunkat sajnos mind kevesebb hívő ember látogatja. Az idősek egyre fogyatkoznak, a fiatalok pedig legfeljebb a konfirmációig járnak el az istentiszteletekre.

Varga Istvánné Fajszi Mária
történelem tanár

Aranyhal a kútban

A 19. század közepén volt tanító Jászjákóhalmán Tóth József, aki életéről naplót vezetett. Hogy ez a napló mennyi ideig készült, sajnos már nem tudhatjuk meg, mert Budapesten élő dédunokájánál már csak egy töredéke található. Az 1865. július 20-tól november 23-ig meglevő, tintával írt lapokról kikerekedik egy falusi tanító mindennapi tevékenysége, elválaszthatatlanul a közösségtől, az egyházi és világi eseményektől. Érdekes az augusztus 10-i, csütörtöki leírás. Ezen a napon a tanító kint járt a Szőllőnek nevezett határrészben, ahol találkozott bizonyos András bácsival (a testvérével), aki a bódi szilva szedése közben elmesélte neki a ferencszállási szentkút történetét.

Hol van ez a Ferencszállás? Van ugyan egy Ferencszállás nevű község a Maros mellett, azonban egy másik helyről van szó; mint a helységnévtárból is kiderül: a kiskunfélegyházi határban, a várostól keletre van egy Ferencszállási tanyák nevű határrész a csanyi út környékén, a már Csongrád megyéhez tartozó Csanytelek határában viszont van egy Szentkút nevű terület. Itt, a mai Bács-Kiskun és Csongrád megye határának környékén van a naplóban leírt szentkút – ma Petőfiszállás néven, – mert a jászoknak ezeken a kiskun területeken voltak pusztáik, ide jártak le legeltetni állataikkal, a jákóhalmiak pl. a mai Jászszentlászló, az akkori Szentlászlópuszta határába. A leírásban említett Fogacs a Jászszentandrás melletti – hevesi határban lévő – Fogacspusztával azonos. Most pedig lássuk Tóth József tanító naplóját, mit mond el neki András bácsi 1865. augusztus 10-én: „*…elbeszélte a ferencz szállási szentkút történetét, mely szerinte így hangzik: A fogacsi remete Ferencz elindult a magyarhoni szenthelyeket látogatni és a ferenczszállási kutat is meglátogatta, de ő nem látott benne semmit (András bácsi azt állítja esküvel, hogy ő fiatalabb korában harmadmagával jövén hazafelé Szentlászlópusztáról, látta a Ferencz szállási kútban: a monstranciát arany-ból, és amellett két száll égő gyertyát, továbbá a hétfájdalmú boldogságos szűznek ezüstből készült képszobrocskáját, melyben a hét tőr aranyból volt, egy jobb kezet a misemondó könyvre téve, a víz a kútból előttük csodálatosan kiapadott, ki is akarták a szent ereklyéket szedni, de a kút igen mély volt és nem vehették ki. A víz a kútban ismét kezdett áradni és a vízben láttak egy setétes színű aranyhalacskát úszkálni, mely András bácsi szerint azon barátnak lelke, ki bele ölte magát a kútba a szt. edényekkel együtt, amint alább láthatjuk), hanem Félegyházán szálláson egy olyan embernél volt, akit a kút története közelebbről érdekelt, t.i. ennek az embernek az első ősapja a ferencz szállási barátoknak gulyása volt (traditis útján beszélte a félegyházi ember), és megtörténvén a mohácsi vész, a Páter Gvardián összehívta a barátokat, a Convent pénzét az asztalra tette és azt mondá nekik: Barátaim a török a nyakunkon van, minden órán itt lehet, ugyan azért osztozkodjatok meg ezen a pénzen és meneküljetek ki merre lát. A gulyást is behívatta a Gvardián és azt mondta neki: barátom a gulya ez naptól kezdve a tied, tegyél vele, amit akarsz, hajts amerre akarsz. Látta ezután a gulyás, hogy a barátok távoznak a kolostorból, de a Gvardián nem ment, hanem midőn a többiek eltávoztak, ő bement a templomba és onnan a szent edényeket és sok drágaságokat kihordva a kúthoz és egymás után belehányta a kútba, a kút szélén letérdelt, sokáig imádkozott, és beletemette magát is a kútba; innen az arany halacska az ő lelke, mivel öngyilkosságot követett el, bele ölvén magát a kútba –, eddig van a traditio.*”

Kátai Géza egykori Mária-gyűjteménye Ferencszálláson

Hogy András bácsi elbeszélése mennyire fedi a valóságot, azt nem vagyok hivatott eldönteni, de érdemesnek találtam lejegyezni közel másfél évszázad távolából, esetleg mai néprajzkutatóknak is, annál is inkább, mert több alkalommal is útba ejtettük szakköri kirándulásainkon. Itt láthattuk Kátai Géza plébános Mária gyűjteményét, mely a világ minden részéből, s mindenféle anyagból készült Szűz Mária ábrázolásokat tartalmazott.

Sajnos onnan távoztával a gyűjtemény több részre szakadt, ma egy része Máriabesnyőn van.

Fodor István Ferenc
helytörténeti kutató

Mentsük meg a Redemptio újságot!

Tisztelt Olvasók!

Redemptio lapunkat 21 évvel ezelőtt, 1994 őszén indítottuk útjára Muhoray György helytörténeti kutatóval együtt. Az a cél vezérelt bennünket, hogy lehetőséget biztosítsunk a Jászkunsággal foglalkozó tudományos kutatók és helytörténészek tudományos, ismeretterjesztő írásainak megjelentetésére, hírt adjunk a Jászság és a két Kunság fontosabb helytörténeti, kulturális, hagyományőrző és művészeti eseményeiről, évfordulóiról, általa is erősítve a jász és kun öntudat jelenkori továbbélését. Legyen lapunk egyfajta újkori összekötő kapocs a Jászkunság – egykor közös közigazgatás alá tartozó – települései között.

A lap megjelentetését a Jász Múzeumért Alapítvány vállalta magára, de a szakmai hátteret kezdettől fogva a Jász Múzeum biztosítja.

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

I. ÉVFOLYAM 1. SZÁM 1994. DECEMBER

Lapunkat önkéntes adományokból tartjuk fenn

REDEMPTIO – (latin szó, ejtsd: redempció) visszaváltás, megváltás, ömsegvállás. A szó az 1745-ös jászkun redempciós oklevél, amelyet a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszaváltottak régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

REDEMPTIO

A tartalomból:

Jászok Világtalálkozója 1995. júl. 29. - aug. 12.

250

1745 - 1995

A Redemptio újság első lapszámának címlapja 1994-ből

Az elmúlt 21 év, a lap folyamatos megjelenése és fejlesztése a bizonyítéka annak, hogy eredeti célkitűzéseinket mind a mai napig becsülettel megvalósítottuk.

A Redemptio közkedvelt lapjává vált a Jászkunság történelmi múltja, szokásai, valamint a jelenkori hagyományai iránt érdeklődőknek. Sokan olvassák és használják, s az évek folyamán nélkülözhetetlenné vált a Jászkunsággal kapcsolatos témák feldolgozásánál.

Erre utalnak a lapra vonatkozó irodalmi hivatkozások is.

A lap szakmai elismerését mutatja, hogy a tudományos kutatók is szívesen publikálnak benne, és mindig számíthatunk a helytörténeti kutatók igényes írásaira is.

Lapunk az elmúlt két évtized alatt mind megjelenés, mind pedig tartalom tekintetében jelentősen fejlődött. Kezdettől fogva A/4-es formátumban, kéthavonta jelenik meg. Terjedelme a megalapításkor csupán 12 oldal volt, ami később 16-ra, majd 1999-től 20, 2006-ban pedig 24 oldalra növekedett. Tizenegy éven át csak fekete-fehérben került kiadásra, de 2006-tól az NKA támogatásának köszönhetően már minden számunk színesben jelenhetett meg. Ez a körülmény nagy elismerést váltott ki a nemcsak az olvasók, de a szerzők körében is. A kezdeti 600 darabos példányszám hét éve már 1000 példányra emelkedett.

2009 januárjától lapunkat új, tetszetősebb arculattal a jászberényi Artander és a Signal-Print Kft. nyomdája készíti, s szívügyüknek tekintik évek óta adójuk 1%-ának felajánlásával is a lap fennmaradását. A szakmai sikerek és eredmények mellett a lap előállítási költségeinek megszerzése azonban már két esztendeje komoly problémát jelent számunkra. Az előfizetések mellett minden évben kaptunk támogatást az NKA Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Szakmai Kollégiumától, de az elmúlt évtől ez a támogatás megszűnt.

Az NKA átszervezésével felállított új Folyóirat kiadási Kollégium már nem tartotta támogatásra érdemesnek lapunkat. Így 2013-ban is csak nagyon nehezen – csupán a segítő támogatásoknak köszönhetően – sikerült lapunkat megjelentetni.

Ebben az évben ugyancsak sikertelen volt pályázatunk, az alapítványunk pedig nem tud megbirkózni a lap éves költségeivel. Nem szeretnénk a végső megoldáshoz, a lap megszüntetéséhez folyamodni, éppen ezért az Önök segítségét kérjük.

Mentsük meg közösen a Redemptio újságot!

A jászok és a kunok az évszázadok folyamán oly sok nemes ügyért fogtak már össze.

Úgy gondoljuk a Redemptio lap jelen korunk jász és kun öntudatának olyan példaértékű megnyilvánulási formája, amelyet nem szabad veszni hagynunk. Kérjük Önöket, segítsenek új előfizetők szervezésében, és ha tehetik segítsenek pénzbeli adományaikkal is. Bármilyen összeg nagy segítséget jelentene számunkra a lap megmentésében.

A lap előfizetési díja egy évre 1.800 forint, postaköltséggel együtt 3.000 forint.

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XX. ÉVFOLYAM 6. SZÁM Ára: 300 Ft 2013. DECEMBER

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszaváltás, megváltás, ömsegvállás. A szó az 1745-ös jászkun redempciós oklevél, amelyet a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszaváltottak régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Minden Kedves Olvasónak békés karácsonyt ünnepeket és boldog új esztendőt kíván a szerkesztőség.

A lajosmizsei Mesterút Óvoda kis pásztorai *Fotó: Bogyi Gábor*

TARTALOM

„Fogadják új polgártársaikat forró hálájuk!" ..... 2-3. oldal
Apponyi Albert 120 éve jászkerületi képviselő ..... 3. oldal
Bucsi Zsupka Annáról (1930-2013) ..... 4. oldal
A Kettős Szentév évfordulójára ..... 4-5. oldal
Jászkunság kerülő kvíz tűra ..... 6-8. oldal
KÉPES RIPORT – Rousset Péter és Pesti Petronella esküvőjéről és lakodalmáról ..... 9. oldal
Egy különleges vendégség ..... 10. oldal
Kun Előkön járunk kvízt ..... 10. oldal
In memoriam Dr. Győri Gyula (1921-2013) ..... 11. oldal
Az állások útján Ószőlőhan ..... 12-13. oldal
Magyar szavak a kazak nyelvjárás ..... 14-15. oldal
Tél évszakában a jászjákóhalmi ..... 15. oldal
Horváth Péter Honismereti Szakkör ..... 15. oldal
Termelés és fogyasztás a Jászkunságban ..... 16-17. oldal
Elhunyt Kiss Lajos atya (1935-2013) ..... 17. oldal
Jászsági tárlat Budán ..... 18-19. oldal
Tárvényen kívül – Boldogháziné ..... 19. oldal
Hírszóvos a Fényszarvasok Baráti Egyesülete és a Jászfényszarvasért Alapítvány ..... 20-21. oldal
XIII. Berlakovné Jászoldalkittiné Találkozó ..... 22-23. oldal
Bartha Júlia 110, hagyomány, kultúra ..... 23. oldal
Tiltók népregi tanulmányok a szolnoki Damjanich János Múzeum kiadásában ..... 24. oldal

A Redemptio újság XX. évfolyamának 6. száma 2013-ban

Megrendelhető a Jász Múzeumban postai úton (5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.) és e-mailen (jaszmuzeum@invitel.hu) keresztül is.

Akinek lehetősége van lapunk nyomdai megjelentetését anyagilag is támogatni, adományát a **Jász Múzeumért Alapítvány 10104260-07259252-00000008** számú számlára kérjük átutalni. Adomány tehető a Jász Múzeumban, és postai csekk befizetésével is.

Kedves Olvasóink! Bízunk segítő támogatásukban, valamint a jászok, kunok mindenkori összefogásában!

Hortiné dr. Bathó Edit
múzeumigazgató,
a Redemptio lap alapítója
és felelős szerkesztője

Emlékeink sublótjából – Kuo Mo Zso

„1949. május 16-dikán lehetett már fél nyolc, amikor leültem reggelizni. Egy oldalüléses motorkerékpár puffogása szűnt meg a házam előtt. Csak nem vendég jött hozzám ilyen korán? – villant át az agyamon. Ilyen eset nem fordult még elő, de már ekkor meg is jelent a ház bejárati részénél egy motorszemüveges fiatal férfi. Betessékeltem a műterembe (ti. ott minden időpontban fogadhattam látogatót).

Leültünk: Az illető bemutatkozott és jelezte, hogy a tiszasülyi állami gazdaságtól egy sürgős levelet hozott. Gyorsan feltéptem és a következő pár sort olvastam: *„Kedves Árpád! Nagyon kérlek, hogy ezen levelem átadójával azonnal légy szíves eljönni ide, egy 3–4 napos művészi munkát kellene elvégezned. Festéket, ecsetet hozzál, vászon nem kell. A dolog nagyon sürgős. Azért, ha csak nem vagy halálos beteg nagyon kötelezned az Állami Gazdaságunk Vezetőségét. Honorárium természetesen óhajod szerint lesz. Bővebbet a tennivalódról itt fogunk érkezésed után megbeszélni. Miután az Állami Gazdaság renoméja forog kockán, nagyon kérlek és kérünk, hogy kérésünknek légy szíves eleget tenni. Tisztelő híved s egykori jászberényi gimnáziumi osztálytársad Fraknói Ernő (akkor még Fuchs E. volt a neve) főkönyvelő.”*

Egy pillanatra elgondolkoztam a múlt, a régi gimnáziumi évek, a boldog gyermekkor emlékei zsongtak bennem, de csak egy pillanatra, mert közben már a teendőim feletti gond visszahozott a mába. Gyorsan megreggeliztem, a festékes dobozt, állványt belehelyezve az oldalkocsiba, már is robogtunk Tiszasüly felé. 1910-ben tíz éves koromban jártam Tiszasülyben, a nagybátyámnak volt ott földje. Nem hagyott békében az, hogy nem tudtam, mit kell csinálnom, festenem, ti. egy művészi munkám megkezdése előtt bizonyos ideig előre el szoktam tervezni a munkafolyamatot. Hiába kérdezgettem a motorvezetőt, ő csak a fejét rázta, ő nem tud semmiről, a sofőrség a munkaköre.

Gyorsan repült az idő, de a motor is velünk, csak egy-egy közeledő mennydörgés aggasztott, s nem ok nélkül, mert már nem messzire a sötét felhőségből cikázó villámok látszottak és már közel porolt a zápor. Majd, hogy erről bizonyságot tegyen, egy villám pár száz méterre a kövesút mellett fába csapott. Vezetőm, a legközelebbi leágazó dűlőútnál, az úgynevezett „dobai” határrésznél (Doba az /ipoly/sági prépostságnak a tatárjáráskor elpusztult falubirtoka volt – SL) voltunk már, nem messze már a céltól, befordult és a legelső tanyánál megállt. Alig kászálódtam ki, s beugrottam a tanyára, már zuhogott is a zápor.

A tanyabeliek betessékeltek a „tisztaszobába”, s elbeszélgettünk erről-arról. A gazda nagyon örült a jó esőnek, „Májusi eső aranyat ér” – mondta ujjongva a gazda felesége, én nem igazán örültem, mert azon aggódtam, hogy az esőtől elázott úton hogy tudunk kijutni a kövesútra. A gazda megnyugtatott bennünket, hogy a Báró és Csákó jó ökör ahhoz, hogy kivontasson bennünket a kövesútig.

Amilyen gyorsan jött, olyan gyorsan el is ment tovább a fergeteg és a felhők közül aranysugárként lövellt ki a nap. Szerencsére nem volt szükség az ökrökre, mert egyrészt a dűlőút széle füves volt, másrészt a száraz föld pereceken belül elitta a rövid záport.

„Innen már csak negyedóra a gazdaság”, – vetette oda felém a vezető, látva elgondolkodó arcomat. Igazat mondott, mert a jelzett időre megközelítettük a Gazdaságot. Már messziről látszott, hogy egy ember le s föl toporogva néz az út felé. A vezető rögtön felvilágosított, hogy Fraknói elvtárs a főkönyvelő az, aki már türelmetlenül várja jövetelünket.

Néhány perc után már összeölelkeztünk a régi osztálytárssal, de bizony jó volt, hogy a vezető jelezte, Fraknói elvtárs Ő, mert én nehezen ismertem volna reá az egykori 16 éves Fuchs Ernőre. Hiába, az elmúlt 32 év alatt nemcsak neve változott meg, hanem az arca is. Az első percek öröme után, amiben döntő szerepet játszott, hogy nem egyedül jött meg a vezető, előzékenyen bekalauzolt az irodába, ahol még egy pár kollégája várta jöttömet.

Az első kupica szilvórium után már megtudtam, mit kell festenem, a másodiknál, hogy most rögtön fogjak hozzá a munkához, mert nagyon sürgős. A harmadik kupicát már Kuo Mo Zso egészségére koccintottuk, és végre megtudtam, hogy azt a most készült, kb. 40x5o cm méretű, 20 cm magas ládikát, melyet egy órával előbb hozott a gazdaság asztalosa, kell festéssel úgy díszítenem, hogy lássék rajta, magyar ajándék lesz benne. Tehát magyaros virágmotívumokkal kell körbe festenem, a tetejére pedig egy rizstermesztésre legjellemzőbb ábrázolást (fényképet ad a gazdaság), merthogy a ládikó az állami gazdaságban termelt rizzsel lesz megtöltve, közepén elfektetve és rizszsel betakarva egy üveg hat puttonyos tokaji fog lenni. Az a fő, jelentette ki Ernő, mármint a főkönyvelő és … Berci a mezőgazdász (az 1930-as években községi főjegyző volt valahol).

Rögtön munkához fogtam, engem is elfogott a Kuo Mo Zso láz. Ki kell vágnom a rezet, fogadkoztam magamban, s ebédig már ceruzával felrajzoltam a tervezetet. Nagy dolog az ám, hogy egy ilyen, talán az egykori mandarinoknál is rangosabb fő funkcionárius fogja kapni ajándékba a láda rizst, mert ő a Mennyei Birodalomban, a Földművelési Minisztériumban a rizstermesztés legkiválóbb szakértőjeként a rizstermelés legfőbb irányítója volt.

Ebédre Ernő barátomhoz voltam hivatalos. Ma is a számban érzem a tejfölös paprikás csirke és más finomságoknak az ízét, ami azokban az években ritkaság volt. Az ebéd befejezése után azonnal indultunk vissza a munkához. Útközben egy asszony jött elibénk és jelentette Ernőnek, hogy talán estére vagy legkésőbb holnap reggel készen lesznek a rizsválogatással. Kérdő tekintetemre barátom fülembe súgott egy bűvös szót: Kuo Mo Zso. Mit jelentsen ez? – kérdeztem. Azt felelte, hogy három asszony már három nap óta válogatja a raktárban a legnagyobb szemű rizseket, hadd lássák a kínai elvtársak is, ha Kuo Mo Zso haza viszi, hogy Magyarországon is tudnak szép rizst termelni, de ami a legfontosabb, hogy azt a Tiszasülyi Állami Gazdaság tudja produkálni. Csak akkor nézünk ki csehül, ha Kuo Mo Zso odahaza a rizsajándékot a minisztériumban megmutatja, és Bercivel megtisztelő meghívást kapunk onnan egy nagyobb Állami Rizstelep vezetésére.

Három nap múlva elkészült a rizses ládika díszítése. Mindenkinek nagyon tetszett a dekoráció, a stilizált magyar elemek, motívumok összhatása a kompozícióban és színeiben. Az egész ládikó tetejét a szélen egy szép nemzeti színű szalag kapcsolta egybe. Ezen belül a tetején egy remek kép volt, a rizstermelés egyik fontos mozzanatát ábrázoltam, persze szakszerű fénykép-

felvételt kaptam hozzá támpontul. A negyedik nap már otthon voltam a Kuo Mo Zsohoz méltó honoráriummal, és 5 kg válogatott rizzsel is megajándékozva, ti. az már nem fért bele a ládába.

Egy hét múlva újságból értesültem a jeles kínai rizsszakembernek a Tiszasülyi Állami Gazdaságban történt látogatásáról és a nagy elismerő csodálatról. Kuo Mo Zso szerint olyan kiváló nagy szemű rizst még ők sem tudnak termeszteni a rizs évezredes hazájában, mint a Tiszasülyi Állami Gazdaság szikes földjén. Később halottam, hogy fentről valami kitüntetést is kapott a gazdaság és a két agyafúrt barátom: Ernő, az egykori adótisztviselő és Berci, az egykori főjegyző, meg főagronómus, a tiszasülyi hajdani Szénássy birtok egykori főintézője. Elvégre, ha már olyan poszton van az ember, mint ők, valamit kell produkálni tudni így is – meg úgy is. És ők ezt meg is mutatták.

A feleségem a negyedik nap után nagyon megörült érkezésemnek, de – úgy vettem észre – némi csalódottsággal, hogy az öt kg rizsnek nálam is jobban. Nem is csókoltam meg büntetésből egy hétig, tovább már nem bírtam a haragomat tartani és utólag akkor adtam meg egyszerre.

Az eset után egy fél évig mindig attól félt, mint bevallotta, hogy ha Kuo Mo Zso otthon megmutatja a gyönyörűen festett ládikót esetleg én is meghívást kapok Ernőékkel együtt Kínába. Én talán el is mennék, mondtam a feleségemnek. De ő azt válaszolta, hogy hiába akarnám a szép kínai lányok után törni magamat, azoknál nem lenne szerencsém, mert mindegyik ferde szemmel nézné közeledésemet. De ha mindenáron akarok, akkor mehetek Kínába, de ne olyan messzire, csak az öreganyám „kínjába', s pajkosan hátba vágott. Ilyen asszony volt az én feleségem, de az ám!"

Gecse Árpád kéziratát közli
dr. Selmeczi László

Ps. Guo Mo-ruo, orosz átírás változatban Kuo Mo-zso (1892–1978) kínai író, költő, drámaíró, fordító, kritikus, filológus és politikus. Japánban tanult. Az 1924–27 közötti ún. forradalmi polgárháború leverése után emigránsként Japánban élt, de a hatóságok üldözték. 1949 után a kínai kulturális és politikai közéletben vállalt többször is aktív szerepet. Mao Ze-dong (Mao Ce-tung) személyes barátjaként miniszterelnök helyettes és művelődési miniszter volt. 1949-től egyben a Kínai tudományos akadémia elnöke.

Jákóhalmi találkozó Aprószentek napján

2013. december 28-án immár kilencedik alkalommal jöttek össze a Jászságért Díj birtokosai a jákóhalmi Gazdakörben. A vendégül látó házigazda, Fodor István Ferenc, valamint az alapító dr. Dobos László fogadta a vendégeket derűvel, bensőséges örömmel. Ezúttal is finom szendvicsek, gyümölcsök és dr. Suba Györgyné hagyományos krumplis pogácsája került az asztalra számos itókafajta kíséretében. Távolabbról, Kiskunfélegyházáról is érkezett vendég Bánkiné dr. Molnár Erzsébet, a Jászkunság jeles kutatója személyében. Jelen volt a Jász Múzeum igazgatója, dr. Bathó Edit, dr. Suba György, dr. Suba Györgyné, Kladiva Imre, Jászapáti plébánosa, Macsi Sándor, Győri Jánosné, Szüle Katalin és e sorok írója. A tizennégy élő díjazott közül kilencen tudták tiszteletüket tenni a hagyománnyá vált rendezvényen. Szomorúan állapítottuk meg, hogy ebben az évben két társunk, Gulyás János és dr. Győri Gyula költözött el az árnyékvilágból.

Fodor István Ferenc köszöntötte a megjelenteket. Derűsen beszélt az aprószentekkel kapcsolatos szokásokról, majd mindenkinek átadta az *Emlékezések a jászjákóhalmai* tanyavilágra című kiadványt, amelyet részben a honismereti szakkör jubileumi ünnepségére kapott pályázati pénzből jelentethettek meg. Ugyancsak mindenkinek átadta a *Jákóhalmi Szabad Jász Polgár* című lap karácsonyi számát, amely részletesen beszámolt az ötvenéves honismereti szakkör múltjáról és jelenéről. Ezt követően a fogadó házigazda szólott az év jelentősebb eseményeiről, és szóba kerültek az egyes jász települések külföldi kapcsolatai is. Csaknem minden jász településnek voltak kapcsolatai a Német Demokratikus Köztársaság valamelyik településével, elsősorban mezőgazdasági termelőszövetkezetével, de egyéb szervezetekkel is.

Mindennek nyelvi, kulturális hozadéka egyaránt volt. A jászapátiak globigi kapcsolatának története könyv formában is megjelent mindkét résztvevő nyelvén. Örömmel hallottuk, hogy a jászapátiak és a jászkisériek (Svájc) ma is élő kapcsolatot ápolnak.

A rendszerváltás után kialakított kapcsolatok ugyancsak elevenek, gyümölcsözőek. A jelenlévők örömmel nyugtázták, hogy 2013 októberében végre létrejött Jászberény és Lajosmizse testvérvárosi kapcsolata is, de Kocsér és Kunszentmárton hasonló kapcsolata is egyre időszerűbbé válik. Szó esett továbbá a szűkülő anyagi lehetőségekről, valamint a pénzügyek bonyolításának változásairól is.

Bathó Edit igazgatónő érzékeltette a Jász Múzeum sokoldalú tevékenységét. A jeles intézmény újra a város gondoskodását élvezi. Szóba hozta a húszéves Redemptio újságot, melynek ünneplésére 2014-ben kerül sor, hiszen készül a kiadvány repertóriuma Gulyás Erzsébet nyugalmazott könyvtáros gondozásában. Jeles eseményként említette a Termelés és fogyasztás a Jászkunságban című rendezvényt, amelyet a Jász Múzeum a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesülettel közösen szervezett. Említtette a Jászberényben lebonyolított XIX. Jász Világtalálkozót is. Végül pedig értékelte az Oszétiában járt delegáció munkáját, kapcsolatépítő szerepét is. A 2014-re tervezett nagy kiállításukkal az első világháború jász katonáinak állítanak majd maradandó emléket. Minden díjazott megszólalt. Győri Jánosné a levéltári kutatások nélkülözhetetlenségét emelte ki mint a kutatás alapvetően fontos elemét. Macsi Sándor derűvel szólt sokrétű munkájáról és terveiről. Bánkiné dr. Molnár Erzsébet a kunok sajátos Mária-tiszteletéről emlékezett meg. Dr. Dobos László ügyvivő a fiatalítás fontosságára, továbbá a Magyar Művészeti Akadémia lehetséges segítségnyújtására hívta fel a megjelentek figyelmét. A világtalálkozóról és a május 6-i jeles napról is szólott. Közölte a megjelentettekkel, hogy a Czettler családtól két festményt kapott az egyesület. Az egyiket a Jász Múzeumban, a másikat Jászárokszálláson helyezték letétbe. Végezetül Fodor István Ferenc tisztes méretű csomag jákóhalmi lisztet ajándékozott a rendezvény minden résztvevőjének, majd boldog új esztendőt kívánva búcsúztunk egymástól.

dr. Farkas Ferenc ny. főiskolai tanár

Kincset kerestek, kincset leltek

Újra klaviatúrát vagy fényképezőgépet ragadhattak a fiatal jászok, hiszen a Jászok Egyesülete immár második alkalommal írt ki pályázatot számukra. A megmérettetés ismét kiváló alkalom arra, hogy a figyelem középpontjába kerüljenek a jász hagyományok, értékek. Az érdeklődők két kategóriában nevezhettek. *Tájszavak és történetek* címmel a jászok által használt tájszavakat és hozzá kapcsolódó történeteket vártak a pályázat kiírói 14 és 20 év közötti fiataloktól. Aki pedig a képek mestere és 12–18 év közötti fiatal, ő az általa felfedezett és megörökített jász értékekről az *Én is látom, te is látod* pályázatra válogathatott saját fotóiból. Mindkét pályázatot a Jászok Egyesülete Facebook oldalára kellett feltölteni. Nehéz volt a bírálók dolga, mert minden pályázó egyedi, elmélkedésre késztető, értékes képet vagy gondolatot mutatott be, önmagáról és a Jászságról is. Köszönet illet minden fiatalt, aki meghallotta a felhívást és pályamunkájával hitet tett saját jászsága mellett. A Tájszavak és történetek kategóriában első helyezett lett *Gura Bálint,* aki a Gézu gazda és Örzse asszony című humoros írásával lehelt életet jellegzetes jász kifejezésekbe. Második helyezést kapott *Végert Ágnes,* Szavak egy életben című, elgondolkodtató írásával. Ágnes fotót is küldött a barokk stílusban újjáépített jászapáti templomról, melynek egyik tornyában egykori román stílusú templomablak látható. Köszönjük neki ezt a kincset is. Harmadik díjat itt nem osztottunk ki. Az *Én is látom, te is látod* kategóriában első helyezett lett Sárközi Bianka, aki a Pusztamonostoron álló I. világháborús hősi emlékműről készített egyedi beállítású képet. Második helyezést ért el Harangozó Márton, jellegzetes színvilágú képei előtt szívesen elidőzünk egy-egy percre. Dóra Vivien kapja fotóiért a 3. helyezést, a négyszállási iskola emléktáblája és az Isten dicsőségére 1992 című megragadó hangulatú képeiért. A díjátadás 2014. január 17-én, pénteken volt Jászberényben a Városháza Dísztermében.

A továbbiakban közzétesszük a Tájszavak és történetek című kategória első két győztesének írását:

Gézu gazda és Örzse asszony

Gézu gazda magas, erős testalkatú, drabális ember volt. Kedélyes, mindig mosolygós, vidám természettel áldotta meg a sors. Feleségével, Örzse asszonnyal élt egy takaros kis tanyán. Dél felé bandukolt már hazafelé, arcán elégedett mosollyal.

– No, aggyon Isten! Hát oszt mit főztél, he? – szólította meg élete párját.
– A kompér má' kész, a birge is púhul – felelt az asszonyka.

Gézu kivette a kredencből a pályinkát, oszt meghúzta. Örzse vasárnap mindig feltette a hímzett abroszt, eszcájgot is rakott illően. Falatozni kezdtek.

– Hát az a kompér még elbír egy kana sót. Hozzá asszony, meg aztat a jó esences iborkát is! De a pincekúccsal együtt. Mer' a jó ebéd után jó bor dukál.
– Víz! Akkel neked, nem bor!
– Vizet oszt aggyá a kutyának, az szereti. Ládd-e ahun liheg a gyiófa alatt. Jó kutya a', megfogja a girindet, de még a potkánt is kiszagolja. Nem olyan, mint az a rihes macska. Csak úgy rajcsúrozik mellette az eger. Mégis mindig aztat kényezteted! Csak tunnám, hun a pincekúcs? – mormogott Gézu. – Tennap még a lajbizsebbe vót, ótán meg sehun. Biztos az asszony gyugta el.– No, annyuk, hun az a kúcs?
– Avval törőggy, hogy a tehen ki van-e mán ganalyozva? Hát a madárijesztőt kiraktad-e mán? A varnyúk mán igencsak kerűgetik a vetést.
– Hát akkor indújjá' asszony a vetésbe, ha te elkezdel vinyicskolni, az összes varnyú odábbáll.
– Hinnye, no megá' Géza! Gyüssz te még az én uccámba! Mosmá azér se kapod meg a pincekúcsot!
– Montam én, hogy elgyugta, no de meg is keresem. Gézu kereste a sifonérba, aládafiába, a dunnahajba, a pendely korcába, a gyikó alatt, a lyán stafírungjába, de még a sezlon alá, és az utolsó kutricába is benézett.
– No, annyukom! – szólt békítőleg.
– Hát olyan fain kis asszonka vagy te. Ugye nem akarod, hogy maródis legyek? Hogy belém essen az influenzia, mint tavaly, oszt csupa ragya lettem.
– Nem az influenzia esett beléd, hanem te esté' bele a csanabokorba, mikor gyütté' haza a kocsmábú'. Bezzeg én nem vehettem meg az új pruszlikot, se a hímzett kecelét meg a viganót a lyán lagzijára. – replikázott Örzse.
– Hát a lagzi csak gyüvőre lesz, aggyig száraggyak ki?
– Hát a pízes kupertát hova tetted, amikor venni akartam új firhangot meg masinát?
– No, eriggyé mosmá', mer kihűl a mosogatóvíz a vajlingba!

Így telt egy kedélyes ebéd Gézuéknál.

Gura Bálint *(Jászárokszállás)*

Szavak egy életben

Szavak. Vajon honnan erednek? Ismerjük-e valódi jelentésüket? Ahány ember, annyi szó. **Zsétár.**

Eddig még nem hallottam erről a kifejezésről, s hiába kutattam, enynyit találtam: sajtár, tájszó. Számomra azonban egy felejthetetlen, megható történet jelentésével bír.

Az idős házaspár, nekünk csak Mama és Papa, szinte fogadott nagyszüleink, eddigi 87 éve alatt mindent átélt már, amit ember átélhetett: világháborút, diktatúrát, szép és fájdalmas eseményeket egyaránt, melyekről a mai ember azt hiszi, mindent tud, de valójában semmit.

1951-ben történt, amikor Papát kényszermunka-táborba vitték, mivel családja generációk óta földművelésből élt, és a földjük mérete meghaladta az akkor megengedettet, vagyis kuláknak nyilvánították őket.

Manapság sok könyv jelent meg a témában, ám a lényegről kevesen írnak: mi történt ekkor az otthon maradt asszonyokkal? Mama anyósával, alig kétéves kisfiával és a hozzájuk deportált házaspárral volt kénytelen elviselni a szörnyű, kilátástalan helyzetet.

Azt az időszakot számukra a nyomor, reménytelenség, az aggódás a férfiakért, valamint a végtelen munka jellemezte. A családfőnek is nehéz feladatok mellett (földművelés, állatgondozás)

még főzni, mosni kellett, nem beszélve a gyerekekről. *„Minden szerdán és pénteken jöttek a végrehajtók, de má' nem tudom, mit kellett 'vóna' még beadnunk, mer' a Papa is 'odavót' meg apósom is 'odavót'. A beadás előtti napon, Mama, mint minden reggel, aznap is fejte a tehenet. A friss tej látványa a zsétárban, kisfiának elérhetetlen álomnak tűnt, ugyanis jól tudta, az már nem az övék. Mégis, abban a pillanatban a csepp gyermeknek, ki édesapját már rég nem láthatta, egyetlen kívánsága volt: „Édesanya! Én tejecskét innák!" Mama szíve megesett kisfián, ám mielőtt belemeríthette volna a kis zománcos bögrét a fehér csodába, a nagymama közbeszólt: „Maj' ha marad ki!" Édesanyja azonban nem rendült meg: „Nehogymá' még a gyerekemnek tejet se tudjak adni!"*

S a bögrécske megtelt, a csöppség boldogsága pedig egy pillanatra feledtette a millió gondot és szenvedést, melyek egész életükre mély sebeket hagytak hátra.

Nekem ez a történet jut eszembe a zsétárról. Történet a sok közül, ami egyetlen szó felcsendülésével emlékeink végtelen sorát idézi fel, hiszen mint a mondatok szavakkal lesznek teljesek, mi is az emlékeinkkel vagyunk azok, akik.

Végert Ágnes (Jászapáti)

Egy különleges jászberényi oklevél Lengyelországból

A magyar-lengyel kapcsolatok 1000 év óta töretlenül virágoznak. Ezt támasztja alá egy lengyel levéltárban megőrzött 81 éves jászberényi díszoklevél is.

Toruń város 1933-ban ünnepelte nagyszabású ünnepségek keretében ünnepelte fennállásának 700. évfordulóját. – az évforduló híre az egész akkori Európát bejárta. A jubileum tiszteletére 23 magyar város és intézmény küldött köszöntőt vagy díszes oklevelet a lengyel városnak. Egykori feladóik a Magyar Városok Országos Kongresszusa, a Magyarhoni Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztyén Egyház és a Magyar-Lengyel Egyesület, valamint a városok közül: Balassagyarmat, Budapest, Cegléd, Debrecen, Esztergom, Gyöngyös, Győr, Jászberény, Kispest, Makó, Mohács, Pestszenterzsébet, Rákospalota, Salgótarján, Sátoraljaújhely, Szeged, Szekszárd, Szentendre, Vác és Visegrád.

A Toruńi Állami Levéltárban szerencsénkre fennmaradt a jászberényi oklevél is, ami érdekes adatai mellett egyben kiváló művészi alkotás is.

A kézzel írott dokumentum bal oldalán festett grafika előterében babérágak láthatóak, melyek mögött tölgyfa ág látszik. Az ágak között Jászberény város régi színeiből a kékből és a vörösből álló zászlószalag látható melyen az alábbi szöveg olvasható: Jászberény megyei város. A magyar nemzeti színű zászlószalagon pedig ez olvasható: Torun városának! A kép középpontjában Jászberény egyedi megoldásokat tartalmazó gazdagon díszített címere látható. A címerpajzs érdekessége, hogy a háttér a ma is használt jászokra utaló kék szín helyett piros színű.

Az oklevélen díszes betűkkel az alábbi olvasható: *„Jászberény városa a magyarországi szabad jászok földjéről üdvözli Torun városát!*

Az évszázadok történetének közös emlékei által összekapcsolódott lengyel és magyar nemzet testvéri együttérzésével küldjük üdvözletünket, - a kultúra kiapadhatatlan forrásaiban és sok dicső harcok emlékeiben gazdag Torun városának, hét évszázados jubileumi ünnepe alkalmából. Az Isten áldása kísérje Torun városát további sok évszázadon keresztül dicső fejlődésében. Jászberény 1933 október 5. Dr. Friedvalszky Ferenc [aláírása] Jászberény megyei város polgár[mestere]"

A bal alsó sarokban színes magyaros ornamentikával díszített kör alakzatban lévő pecsét felirata: · Jászberény megyei város · Jász-Nagykun-Szolnok vármegye Polgármesteri Hivatala

A díszoklevél készítőjének aláírása a babérágak közé van elrejtve apró betűkkel: Beleznay f. A rejtélyes névről még nem jelenthető ki pontosan, hogy pontosan ki is lehetett valójában.

Mit érdemes tudni arról a lengyel városról, akinek Jászberény elöljárói díszoklevelet küldtek 81 éve? Toruń ma Lengyelország egyik nagyvárosa 200.000 lakóval és egyben a Kujávia-Pomerániai Vajdaság egyik központja. Toruń kulturális központ és iskolaváros is számos intézménye mellett kiemelkedik egyeteme. A város középkori eredetű központja ma már a világörökség részét képezi. Toruńban született a világhírű csillagász Nicolaus Copernicus (1473–1543).

A lengyel város és a Jászság egy érdekes módon kapcsolódik. Toruń évszázadokon keresztül a Német Lovagrend része volt, míg a Jászságot 1702-től 1731-ig birtokolta, mint földesúr a már említett lovagrend.

Farkas Kristóf Vince történész

Könyv készül a Jászság szőlőtermesztéséről

A Jász Múzeumért Alapítvány **2014 májusában,** a Jász Múzeum fennállásának 140 éves évfordulója alkalmából tervezi megjelentetni **Bathó Edit: A szőlő termesztése a Jászságban** című monográfiáját a Jászsági Füzetek című sorozat 51. köteteként.

Az asszonyok szürethez készülődnek. Jászberény, Homok

Szüret Csikóéknál a Homokon

A B/5-ös formátumú, keménytáblás, mintegy 220 oldalas, 150 fekete-fehér és színes fotót tartalmazó könyv teljes áttekintését és összefoglalását adja a jászsági szőlőtermesztés mintegy ötszáz évének.

A Jászság szőlőtermesztése igen nagy múltra tekint vissza. A szőlőművelésre utaló első adatok a 16. század elejéről maradtak ránk. A korabeli feljegyzésekből és a hódoltság idejéből származó levelek utalásaiból arra következtethetünk, hogy a Jászságban a gyümölcs és a borkedvelő törökök honosították meg a szőlőtermesztést. A helybéli lakosok, akik kezdetben csupán művelői voltak a szőlőskerteknek, a 17. század második felében – szultáni engedéllyel – maguk is szőlőt telepítettek. Ettől kezdve jelentősen terjedt a szőlő telepítése a jászok földjén. A szőlőket kezdetben kötött, fekete talajba ültették, de tekintélyes szőlőmennyiséget telepítettek homokos területekre is. A Jászság szőlőtermesztése a 19. század végi filoxera járványt követően azonban soha nem tudott teljesen talpra állni.

A 20. század elején létesített, magántulajdonban lévő, nagykiterjedésű, virágzó szőlőbirtokok helyébe az 1960-as évek közepén fellendülő szövetkezeti szőlőgazdálkodás lépett, amely az 1989-es rendszerváltozást követően rövid idő alatt megszűnt. Napjainkban az egykori szőlőültetvények helye parlagon áll, vagy erdő borítja. A földek ismét magántulajdonba kerültek, de az új gazdák már nem akarnak a szőlőműveléssel bajlódni. A kisebb parcellájú, zárt kertként működő szőlők szintén az enyészeté váltak. A fiatal generáció már nem ismeri a szőlőművelés fortélyait, de nincs ideje és türelme sem hozzá.

A Jászságban napjainkban már alig beszélhetünk szőlőtermesztésről. Majd minden jász településen van azonban egy-két gazda, aki még foglalkozik a szőlővel: termeszti, feldolgozza és értékesíti. A Jászság nagy múltú szőlőtermesztését azonban ma már csak néhány út menti szobor, az elárvult szőlőskertek, és az emlékezet őrzi.

A Jász Múzeumért Alapítvány a készülő könyvre – a hagyományokhoz híven – most is előfizetőket vár. A könyv **előfizetési ára 3.000 Ft.**

Előfizethető a Jász Múzeumban, a könyvgyűjtőknél és a múzeum e-mail címén (jaszmuzeum@gmail.com) **2014. március 31-ig.**

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2014 április végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban CD-n és e-mailen legkésőbb 2014. március 31-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta
Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit
A szerkesztőbizottság tagjai:
Bugyi Gábor, Faragó László,
Farkas Kristóf Vince, Kókai Magdolna
Előkészítési munkák: Bugyi Gábor
A kiadó és a szerkesztőség címe:
5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.
Tel./fax: 57/502-610
E-mail: jaszmuzeum@invitel.hu
www.jaszmuzeum.hu
ISSN 1218-9553
Nyomdai előkészítés: ARTANDER Kft.
Nyomda: Signal-Print Kft. Jászberény
www.artander.hu – www.nyomdasz.hu